Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...гаргэмнай 1921 оной ...декабриин 21-hээ гарана | № 13 (14124) | 1976 оной январиин 17, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮН

...АРГАЖАН — ХУРАМХААН

...публикымнай хүдөөгэй бүхы аймагууд хоорондоо му...эг, жэл бүрн социалис мүрысөөнэй хэлеээнүүд бата...даг гэшэ. 1975 оной, юһэдэхи табан жэлэй түсэ...й дүүргэлтын гол дүнгүүд саашадаа харуулагдажа ...

...үүлэн Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудай хоо...хи мүрысөөнэй дүн эндэ толилогдобо.

...75 оной, мүн юһэдэхи табан жэлэй түсэбэй дүүргэл...

	Баргажанай аймаг	Хурамхаанай аймаг
...ажахын продуктнуу... гүрэндэ худалдаха Э... табан жэлэй түсэбэй ...лтэ (проц.):		
...ho тариан	106,4	69,9
...абха	108,6	74,6
	102,3	99,5
	101,8	100,7
	108,9	108,8
	106,3	103,1
	139,0	148,9
...талаар 1975 оной тү... дүүргэлтэ (проц.):		
...ю тариан	171	154
...абха	101	107
	165	107
	100,1	106
	97	101
	100,9	103
...75 ондо дунда зэргээр ...бүриhөө абтаhан ур... ...дент.):		
...ю тариан	8,5	9,0
...абха	46	54
...рай паар (проц.):	114	100,4
...хаалга (проц.):		
...тарианай	93	75
...бхын	19	—
...л бэлэдхэлгэ (проц.):		
	68	67
	—	38
...плод	54	11
	64	85
...ой гурил	27	100
...аhата тэжээл	13	9
...ктор бүхэнөөр хэгдэ... ...үдэлмэриин хэмжээн ...нно гектараар)	772	866
...АЖАЛ		
...эн бүриhөө haагдаhан ...(кг).	1402	1306
...бүриhөө абтаhан ноо... (кг).	3,0	2,7
...а бүриhөө абтаhан үн...	63	9
...э малай 100 толгой бү... ...ю түлжүүлэгдэhэниинь:		
	58	65
...ан	66	65
...ронхо	588	—
...алай тоо олошоруулха ...бэй дүүргэлтэ (проц.)		
	93	101
...юодо үнеэд	94	101
	98	102
	48	—
...морид	100	100,1
...үүн	102	—

...олын хойто талын эдэ хоёр аймагай ажалшад хсо...оо мүрысэжэ, хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ ...лдаха юһэдэхи табан жэлэй, мүн 1975 оной түсэб ...алтатайгаар бэелүүлээ. Мал ажалай талаар аймагуу...үнда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Хурамхаанай ...г республика дотороо хоёрдохи hүүрида гаража, ...эн шанда хүртөө.

...аймадахи табан жэлэйхитэй сасуулжа үзэбэл, юһэ... табан жэлдэ Баргажанай аймаг мяха 9 процентээр, ...19.1 процентээр, Хурамхаанай—мяха 20,1 процен... hү—20,6 процентээр ехэ болгоhон байна.

...аргажанай аймаг табан жэлэй түсэбhөө үлүүлэн ...тонно мяха, 2045 тонно hү, 807 центнер ноохо, 175 ...ан үндэгэ гүрэндэ тушаагаа. Хурамхаанай аймаг та...жэлэй түсэбhөө үлүүлэн 67 тонно мяха, 1535 тонно ...628 центнер ноохо, 67 мянган үндэгэ тушаагаа.

...үнгэрhэн жэлдэ Баргажанда 320 гектарта, Хурам...а—310 гектарта ургаса багатай сабшалан, бэлшээ...ндэhөөрөө hайжаруулагдаа. Олон жэлэй hайжаруу...hан бэлшээри Баргажанда 286 гектарта, Хурам...да 400 гектарта хорёологдоо.

...ряалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха түсэбөө ...5 ондо Баргажанай аймаг 93 процент, Хурамхаанай ...г 109 процент дүүргэhэн байна.

ХХV КПСС-эй СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

ПОЕЗДНУУД ҺААТАНАГҮЙ

Түмэр замай Горхоной дистанциин коллективтэ 473 хүн хүдэлмэрилдэг юм. Түмэр харгы заһабарилга, поездиудай ябаса һаатуулангүй аюулгүй байдал сахиха хэрэг хадаа тэдэнэй гол шухала зорилго болоно.

Нэгэ модоной зайда түмэр зам дээгүүр хэды шэнээн шэгнүүртэй ашаан шэрэгдэн гарааб гэжэ тоолохын тула, «миллион тонно-километр брутто» гэһэн хэмжээн хэрэглэгдэдэг юм. Тус дистанцида табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ 9068 миллион тонно-километр брутто гэһэн ажалай үрэ дүн туйлагдаха байбал, 10 һара соо энэ тоонь 9400-да хүргэгдөө.

Тиихэдэ түмэр замай һайнаар, бата бэхээр заһабарилагдаһые баллаар харуулагдана. Дүрбэн жэл 10 һарын туршада энэ баллынь 127 процент дүүргэгдэһэн байна.

Дистанцида эрхимээр ажалладаг участогуудай тоодо мастернууд А. И. Шестаковой, Ф. А. Митрофановай ударидадаг коллективүүд оролсоно. А. И. Шестаковой участок түмэр замай Улаан-Үдын дистанциин дамжуулгын Улаан тугта хүртөө.

Түмэр замай дистанцида эрхим хүдэлмэришэд олон. Хэжэ станциин 8-дахи участогай монтер Л. Н. Соколова үйлэдбэриингөө даабари 110—113 процент дүүргэдэг. Энэ нүхэрнай оло дахин үнэтэ бэлэгүүдээр, грамотаар шагнагдаһан байха юм. Тэрэ «Түмэр замай транспортын отличник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаа.

1974 ондо Загарайн аймагай Соведтэ депутатаар һунгагдаһан байха.

Түмэр замые заһабарилагшадһаа гадна, тэрэнэй бүтэн бүриннис хинан шалгагшад эндэ олон юм. Жэшээлхэдэ, К. Я. Александров оператор-дефектоскопист гэһэн мэргэжэлтэй. Түмэр харгыгаар тусхай, багахан тэргэ түлхижэ, муудаһан, гантаһан газарнуудынь нарин нягтаар шалгана, элирүүлнэ. Энэ нүхэрнай харгы хинан шалгалтын талаар 115, дутуу дундануудые элирүүлгын талаар түсэбөө 100 процент дүүргээ. Тиин гансал 1975 ондо түмэр зам дээрэ 354 дутуу дунданuудые элирүүлээ. Константин Яковлевич Александров «Юһэдэхи табан жэлэй ударник» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Теэд түмэр зам заһабарилгын хүдэлмэриин ханамжатай гэжэ тэмдэглэгдээшье һаа, һаянай мастерска участогууд дээрэ хүдэлдэг мэргэжэлтэй бригадирнууд үсөөрһэн байна. Тиин Горхоной дистанциин хүтэлбэрилэгшэд түмэр зам заһабарилагшадһаа хүнүүдые шэлэн абажа, һуралсал эмхидхээ. Ахамад инженер П. Д. Перепелица, ахамад мастер Н. А. Садовский, мастер В. М. Ирышков гэгшэд мэргэжэлээ дээшэлүүлхын тула суглаһан ерээдүйн бригадирнуудтай поезднуудай аюулгүй ябаса тухай хэшээлнүүдые үнгэргөө.

— Энэ хахад һарын һуралсалда 17 хүниие абаа һэмди. Ехэнхинь ажалдаа дүршэлтэй, бригада хүтэлбэрилжэ шадахаар хүнүүд суглараа,—гэжэ ахамад инженер П. Д. Перепелица хөөрэнэ.

Г. БАЗАРЖАПОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Горхоной дистанциин 8-дахи участогай эрхим хүдэлмэришэн Л. Н. Соколова. 2. Түмэр зам хинан шалгагша, юһэдэхи табан жэлэй ударник К. Я. Александров.

П. РЫЛОВОЙ фото.

ХУРЬГАД ОЛОШОРНО

Эдэ үдэрнүүдтэ Үдын совхозой нэгэдэхи отделениин отаранuудта хонид хурьгалжа эхилээ. Совхозой түрүү хонишодой нэгэн Г. М. Бимбаевай отарада һүүлэй хоёр жэлэй туршада, 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьган абтаһан байна. Харин мүнөө тэрэнэй отарада түрүүшын хурьгад абтажа байна. Энэ хонишон отарадаа 546 түлэ даажа абанхай. Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ түрүү хонишон 100 эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абаха уялгатай.

Нүгөөдэ хонишон Даша Танхаевай харуулһалдаг отара 40 хурьгадаар олошороо. Тэрэ 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абахаар хараална.

Б. ЛАЙДАПОВ.

Хори.

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫН ТУЙЛАЛТАНУУДАЙ ВЫСТАВКЭДЭ 1975 ОНДО ХАБААДАГШАДЫЕ БАТАЛХА, ТЕХНИКЫЕ АША ҮРЭТЭЙГӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ ТАЛААР ХҮДӨӨ АЖАХЫН МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ 1975 ОНОЙ БҮХЭСОЮЗНА КОНКУРСДО ИЛАГШАДЫЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫН ТУЙЛАЛТАНУУДАЙ ВЫСТАВКЫН ГЛАВНА КОМИТЕДЭЙ ТОГТООЛ

Хүдөө ажахын техникые 1975 ондо аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ талаар туйлаһан амжалтануудайнь, «СССР-эй ВДНХ-да хүдөө ажахын талаар хабаадагшадые шэлэн абаха, тэдэниие шагнаха дүримүүдые» дүүргэһэнэйнь түлөө СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкын Главна комитет удаадахи түрүүшүүлые шагнаха гэжэ тогтообо:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ДИПЛОМООР, «МОСКВИЧ-408» АВТОМОБИЛЯАР

Гармажапов Норбо Цырендоржиевичые — Зэдын аймагай Борьёогой совхозой жолоошон-комбайнер.

АЛТАН МЕДАЛЯАР, ХОЁР ЗУУН ТҮХЭРИГ МҮНГЭН ШАНГААР

Власов Яков Минаевичые — Зэдын аймагай Борьёогой совхозой тракторист-комбайнер.

Шестаков Георгий Степановичые — Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист.

МҮНГЭН МЕДАЛЯАР, ЗУУН ТҮХЭРИГЭЙ МҮНГЭН ШАНГААР

Метелкин Александр Александровичые — Зэдын аймагай Борьёогой совхозой тракторист-комбайнер.

Ринчинов Бальжи Ухановичые — Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой тракторист-комбайнер.

Решетников Николай Иннокентьевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхозой тракторист.

БРОНЗО МЕДАЛЯАР, ТАБИН ТҮХЭРИГ МҮНГЭН ШАНГААР

Цыбикжапов Александр Дашинимаевичые — Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой тракторист-комбайнер.

Михалев Николай Максимовичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхозой тракторист-комбайнер.

Жамбалов Бимба Ринчиновичые — Сэлэнгын аймагай Химнын совхозой тракторист-машинист.

Цыцыков Георгий Эрдынеевичые — Баргажанай аймагай Хилганын колхозой тракторист.

Иванов Тарас Сидоровичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой тракторист.

Соловьев Николай Даниловичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» совхозой тракторист.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР С. А. ЛЕБЕДЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республикын ой модоной промышленностьда удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө Загарайн аймагай Шулуутайн леспромхозой директорэй орлогшо Сергей Александрович **Лебедевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1976 оной январиин 16.

ВЛКСМ-эй гэшүүн Виктор Михайлов Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой эрхим токарьнуудай нэгэн юм. Мүнөө хүдөө ажахын техникэ заһабарилгада хүдэлнэ. Тиигэхэ зуураа даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ, һайн шанартай продукци бүтээн гаргана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Виктор Михайлов.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

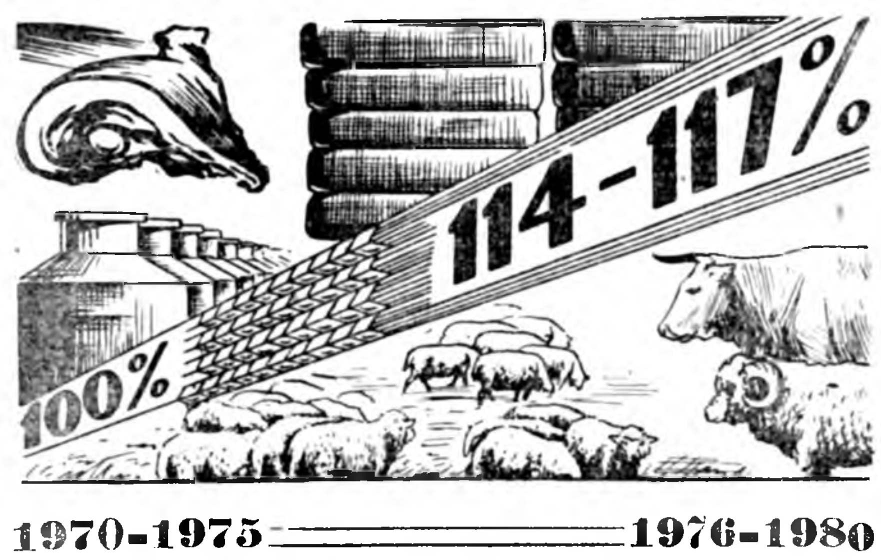

Жэлдээ абтадаг хүдөө ажахын продукциин дунда зэргын хэмжээе урда тээхи табан жэлэйхиһээ 14-17 процентээр ехэ болгохо.

(КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектһээ).

ЭЛБЭГЭЭР ХАНГАНАБДИ

Үнгэрһэн юһэдэхи табан жэлые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр үдэшоэд, шэнэ табан жэлые урагшатай ажалаараа угтажа байһан малшад болон механизаторнууд Сэлэнгын аймагта үсөөн бэшэ.

Эдэнэрые һайн эд бараагаар саг соонь хангахын тула манай аймпотребсоюзай хүдэлмэрилэгшэд үнгэрэгшэ жэлдэ, мүн табан жэлэй туршада муу бэшээр ажаллаа. Эд бараа наймаалха табан жэлэй түсэб болзорһоо арбан үдэрөөр урид, декабриин 21-дэ дүүргэгдээд, хамга дээрээ 101,1 процент дүүргэгдөө. Үнгэрэгшэ жэлэй түсэб 5 үдэрөөр урид дүүргэгдээд, эд бараа худалдаха даалгабаряа 102,1 процент дүүргэһэн байнабди.

Ниитын адууһа мал харууһалагшадые, үбһэ, таряа хуряалгада ябагшадые һайн эд бараагаар саг соонь хангаха асуудалда саг үргэлжэ һаналаа табижа байдагбди. Малшад, механизаторнуудые эд бараагаар хэрэгтэй соонь хангажа байхын тула аймаг соогоо 8 автолавка эмхидхэнхэйбди. Сэлэн-Дүүмын совхозрабкоопто — 2 автолавка, Юрөөгэй Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо—2, Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо 1 автолавка даалгагданхай. Бусад 3 автолавкань Сүхын, Химнын совхозуудай, «Эрдэм» колхозой, Загастайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Жаргалантын Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой малшад, механизаторнуудые эд бараагаар хангажа байдаг.

Холын отара, фермэнүүдээр, полевой стануудаар ябажа, тэндэ ажаһуугшадые шухала хэрэгтэй эд бараагаар саг соонь хангажа байгшадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ автолавкые жолоодогшо Г. П. Коломин, Д. Д. Тогочеев гэгшэд түрүүлэн гаранхай. Георгий Петрович Коломин Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой холын отара болон гүүртэнүүдтэ хүдэлэгшэдэй хүндэтэ айлшаниинь болоһоор үнинэй. Нүхэр Коломиной эд бараа асаржа ерэхыень ажахын малшад, механизаторнууд хүлеэжэ ядан байдаг. Нүүдэл худалдаа-наймаае шадамараар эмхидхэдэг болоһон Георгий Петрович табан жэлэйнгээ даабариие хэдэн һараар урид, үнгэрэгшэ жэлэй март һарада дүүргээ һэн.

Сэлэн-Дүүмын совхозрабкоопто хүдэлдэг Даша Дондокович Тогочеев табан жэлэйнгээ даабариие үнгэрэгшэ жэлэй октябрь һарада дүүргээ.

Нүүдэл наймаа эмхидхэгшэд малшад, механизаторнуудые даб дээрэ хэрэгтэй эд бараагаар хангахаһаа гадна, тэдээнэй захилаар үнэтэй шухаг эд бараа асархые оролдожо байдаг. Тиигэжэ аймпотребсоюзай складта ороһон тон шухала эд бараанай 50 процентнь, тэрэ тоодо ковёр, мотоцикл, холодильник гэхэ мэтэ малшад болон механизаторнуудта үгтэдэг байна.

Адуу малһаа ашаг шэмэ шадаал һаа ехээр абахын, талха тарянай, үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлхын түлөө жэлэй дүрбэн сагта эршэ зоригтойгоор тэмсэжэ байһан ажалай түрүүшүүлые шухала эд бараагаар хангаха асуудалда саашадаашье һаналаа табижа байхабди.

С. УБУКУНОВА,
Сэлэнгын аймпотребсоюзай ахалагша экономист.

...ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

«АВТОМОБИЛЬНА ТРАНСПОРТЫН ...ҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР ГЭҺЭН ҺАЙНДЭРЫЕ ЖЭЛ БҮРИ ТЭМДЭГЛЭДЭГ БОЛОХО ТУХАЙ

...«Автомобильна транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр» ...hэн hайндэр бии болгохо гэжэ СССР-эй Верховно Сове...эй Президиум тогтообо.

...«Автомобильна транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэ...ые» жэл бүри октябриин hүүлэй воскресенидэ hайндэр...ахэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1975 оной январиин 15.

...ФРГ-гэй КАНЦЛЕРТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

БОНН. (ТАСС). ФРГ-гэй ...анцлер Г. Шмидт январиин ...15-да СССР-эй Парламен...тын бүлэгэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ А. А. Шитиков түрүүтэй СССР-эй Парламентын бүлэгэн делегацитай уулзажа, хани ёhoop хөөрэлдэбэ. СССР-hээ ФРГ-дэ байдаг элшэн сайд В. М. Фалин хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ—САГ ҮРГЭЛЖЫН АНХАРАЛ

СССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН МИНИСТЕРСТВЫН КОЛЛЕГИЬЭЭ

Январиин хахад — үбэлэй «тэн» боложо, малай үбэлжэлгын түлэг үе эхилээ. Энээнэй колхозууд, совхозуудта ямараар үнгэргэгдэжэ байһые СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын коллеги тодорхойгоор зүбшэн хэлсэбэ. Партиин XXV съездые нэрэтэй сологойгоор угтахын түлөө мүрысөөн мал ажалай бүхы фермэнүүдэй коллективүүдтэ дэлгэрэнхэй гэжэ тэмдэглэгдээ. Партиин XXV съездэдэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан проект тэдэ коллективүүдтэ зүбшэн хэлсэгдээд, малай тэжээлнүүдые гамтай ба зүбөөр хэрэглэхэ, энэ һалбаряа саашань хүгжөөхэ гэһэн уялганuудаа дүүргэхэ, мал ажалай продукци бүри ехээр абаха ба гүрэндөө худалдахые эрмэлзэнэ.

Фермэнүүдтэ хүнгэхэн үбэлжэлгэ гэжэ юрэдөө байдаггүй юм. Тииһэ-тиитэрээ мүнөө жэлэй үбэлжэлгэ илангаяа орёо бэрхэтэй: хэдэ хэдэн нютагуудта саһан ехээр оронхой, үбһэ тэжээл дутамаг байна. Юундэб гэхэдэ, үнгэрэгшэ жэлэй зун хэзээ хэзээнэйхиһээ хохи хуурай байгаа бшуу. Иимэ оршон байдалда үбһэ тэжээлэйнгээ килограмм бүхэниие зүбөөр, гамтайгаар хэрэглэхэ, малай тэжээлдэ синтетическэ азодтой нэмэлтэнүүдые шадамараар, тааруугаар хэрэглээгүй һаа, малай үбэлжэлгэ ёһотой һайнаар үнгэргэжэ шадагдахагүй, — гэжэ коллеги дээрэ тусхайлан тэмдэглэгдэбэ.

Малай тэжээлдэ холигдохо химическэ нэмэлтэнүүдые олохон нютагуудта зүбөөр сэгнэһэн байна. Мариин АССР-эй колхозууд, совхозууд карбамидна концентрат үйлэдбэрилхэ табан предприятиие ажахынууд хоорондын нэгэдэлэй хүсөөр эмхидхэжэ, Россин Федераци дотороо һайн жэшээ хамагһаа түрүүлэн харуулба. Эндэхи 50 шахуу тусхай түхеэрэлгэнүүд гүрбан халаанай туршада 200 шахуу тонно концентрат буйлуулан, республикынгаа бүхы үхэр малые тэрээгээр хангана.

Украинын олохон ажахынууд малай тэжээлнүүдые мүн лэ арьбанаар, зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдоно. Ажахынууд хоорондын бүхы заводуудта карбамид ба шэмэтэ тэжээл буйлуулан бэлдэхэ лининүүд түхеэрэгдэнхэй.

Һайтар шэнжэлэгдэхэ зэргэтэй үшөө нэгэ асуудал бии.

Республикын ажахынууд бүдүүн ба бусад тэжээлнүүдээр грануланууды бэлдэдэг 24 мянган цех ба кухнинуудые ашаглалгада оруулаа. Тэрэшэлэн малай тэжээлэй нормонуудта карбамид зүбөөр хэрэглэхэ гэһэн оролдолго мүн лэ гаргагдана. Тусхайлан бэлдэгдэһэн 4,7 мянган лаборантнууд энэ хэрэгые хинана.

Гэхэ зуура Казахстанай, Азербайджанай, Киргизэй хэдэ хэдэн ажахынуудта карбамид, бусад синтетическэ азодтой нэмэлтэнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ зорилготой зохихо хэмжээнүүд абтаагүй байна гэжэ шалгалта элирүүлбэ. Зарим колхозууд ба совхозуудта иимэ зүйлнүүд тусхайлан үгтэнэгүй, тэдэниие хэрэглэлгын тоо бүридхэл ба тоосоон муугаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ мүн лэ элирүүлэгдэнхэй.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын коллеги зохихо тогтоол баталан абаба.

Тогтоогдоһон даалгабаринуудые заатагүй дүүргэхын тула шухала хэмжээнүүдые абаха, эрдэм наукын ба түрүү дүй дүршэлэй һанамжа дурадхалнуудые наринаар сахиха, малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар үнгэргэхэ гээшэ малшадай арюун уялга болоно.

(ТАСС).

ПАРТИИН ТҮСЭБ — *арадай хэрэг*

ОНЬҺОЖОРУУЛГЫН ХҮСЭН ХЭМЖҮҮРГҮЙ

Партиин XXV съездэ зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976-1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектые зүбшэн хэлсэлгэ

Юһэдэхи табан жэлээ амжалтатайгаар үдэшөөд, шэнэ арбадахи табан жэлэй богоһо һаял гэшхээд байһан манай колхозой малшад, таряашад оронойнгоо бүхы ажалшадтал адли саашадаа һалбари бүхэнөө яажа хүгжөөхэ тухай, мүн бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилэн гаргаха арга боломжонуудаа элирүүлжэ байна. Юуб гэхэдэ, тээмэндэ түбэй болон республикын газетэнүүдтэ тунхаглагдаһан партиин XXV съездэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектые анхаралтайгаар уншаад байхада, шэнэ табан жэлдэ хүдөө ажахымнай урдэ мэтэ алишье талаараа эрид хүгжэхөөр хараалагдаһан байһаниинь элирнэ. Тиимэһээ бидэ, колхозой гэшүүд, мэргэжэлтэ, хүтэлбэрилэгшэ бүхэн ашата партиингаа хараалһан зорилго сүм бэелүүлхын тула горитой хубитаяа оруулалсаха зэргэтэй байһанаа мэдэрнэбди.

Манай ажахы үнгэрһэн табан жэлэй туршада хүдөө ажахын продуктнуудые абажа, гүрэндэ худалдаха талаар зарим тэды амжалта түйлабашье, онсо шалгаржа, аймаг дотороо эрхимүүдэй һуурида гаража шадаагүй. Ушар иимэһээ, колхознай аймаг соогоо эгээн томо ажахынуудай нэгэн байбашье, [illegible]раяа һаалиин гүүртэнүүдтэхи хүшэр хүндэ ажал оньһожоруулха талаар тулюур туйган байдалтай. Энээнһээ боложо, һүн, мяхан тон багаар абтажа, малай тоо толгойшье эрид олошорногүй, ашаг шэмэнь ехээр дээшэлнэгүй гээшэ.

Хараад үзэгты даа, манай колхоздо мүнөөдэрэй байдалаар Ехэ-Хүдэриин, Энхэ-Талын гүүртэнүүдтэ бүхыдөө 60 һаалишан ажаллана. Фермэ дээрэхи ажалайнгаа хүсэд оньһожоруулагдаагүй дээрэһээ һаалишад тус бүрэз 18—20 үнеэ даажа абаад харууһална. Иигэжэ эдэ гүүртэнүүдэй һаалишад жэлэй дүрбэн сагта жэнишэдгүй бүхы ажалаа гар хүсөөрөө хэжэ байхадаа юун ехэ продукци абхаб даа. Тиин бидэ шэнэ табан жэлһээ эхилжэ һаалиин гүүртэнүүдэй бүхы ажал хүсэд оньһожоруулхаар шиидээбди. Энээниие урдынхидаал адли анхаралгүй орхижорхингүй, хүсэндэнь хүргэхын тула нэн түрүүлэн машинаар һаахада зохид хүхэтэй, һайн үүлтэрэй үнеэдые шэлэхэ байнабди. Тиихэдэ зарим байранууд шэнэдхэгдэн һэлибэгдэхэ юм.

Урдандаа манай колхозой нэгэ гүүртэдэ үнеэ һааха, малай аргал шабааһа этэржэ сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ түрүүшынхеэ тодхогдоһон аад, иимэ оньһон машинаар һаагдаха үнеэдэй шэлэгдээгүй дээрэһээ үнэтэ оньһон түхеэрэлгэнь орхигдоһоор орхигдожо, жэлэй ошохо тума жэбэдэ эдигдэн һалаа. Мүнөө тэрэ түхеэрэлгын хухархай түмэршье олдохонь бэрхэтэй болонхой. Иигэжэ мэргэжэлтэдэй һаалиин гүүртэдэ оньһон түхеэрэлгэ нэбтэрүүлхэ талаар хүдэлмэреэ муугаар ябуулдаг дээрэһээ энэ һайн үүсхэл эхин дээрээ унтаршоо юм.

Хоёрдохёор, энэ табан жэлнай продукциин шанар һайжаруулха гэһэн гол зорилготой гээшэ ааб даа. Теэд бидэ бүхы һаалиин гүүртэнүүдые хүсэд оньһожоруулжа, үнеэдээ жэнишэдгүй машинаар һаадаг болоогүй сагтаа һайн шанартай һү гүрэндэ хэзээдэшье тушаахагүймнай элитэ. Энэл ушарһаа, нэн түрүүлэн фермэнүүдые оньһожоруулха гээшэ бидэнэй гол шухала, зайлуулашагүй зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

1975 онһоо эхилжэ, манай колхоздо 200 үнеэнэй багтаамжатай байра шэнээр баригдажа байна. Энэмнай байгша оной май һарада ашаглагдахаар хараалагдана. Тиихэдэ гахай үсхэбэрилхэ томо фермэ шэнээр бодхоогдожо, бүхыдөө оньһон түхеэрэлгээр хангагдаха юм. Ушарынь гэхэдэ, манай ажахы саашадаа гол түлэб гахай үсхэбэрилхэ шэглэлтэй болохо гэхэ гү, али жэлдээ 3 мянган поршоонхо дүрбэн һаратай болоторнь тэжээгээд, «Пограничный» совхоздо баригдажа байһан ажахы хоорондын комплексдо тушааха юм. Мүнөө ажахыдамнай 1.900 гахай тоологдоно.

Иимэ олоор гахай үсхэбэрилдэг болоходоо хонин һүрэгөө үсөөрүүлхэ байнабди. Юуб гэхэдэ, манай эндэхи эрхэ байдалда, бэлшээриин дутамаг дээрэһээ хонин һүрэгөө улам олошоруулхын аргагүй байгдана гээшэ. Иигэжэ хонидоо үсөөрүүлхэдээ бэлшээриингээ зарим хубиие хахалжа, таряа тарихa байнабди.

Хони үсхэбэрилгэ тухай хэлэхэ болоо һаа, мүнөө һүрэг хониднай таруугаар байрланхай тула үбэлдөө нилээд хүшэр байдаг. Ушар иимэһээ, эды олон отарануудта атвомашинаар уһа зөөжэ, ундалуулхань аргагүй бэрхэтэй юм. Заримдаа уһа зөөдэг автомашинын эбдэршэбэл, түлэг хурьгалжа байһан хонид уһаар дуталдашадаг. Тиимэһээ энэ бэрхэшээлһээ гарасалдахын тула хонидой отарануудые томодхожо, хоорондонь дүтэхэнэ түбхинүүлээд, худаг малтабалнай нилээд дээртэхэ хэбэртэй.

Саашадаа гол баялиг болохо газар, тэрэнэй үрэжэл һайжаруулха, ороoһо таряанай, үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлхэ тухай хэлэхэ болоо һаа, баһал дутагдалнууд, хэхэ ажалнайшье ехэ бии. Тусхайлан хэлэбэл, манай ажахын мэргэжэлтэдшье, механизаторнуудшье газараа зэн ёһоор, һайнаар элдүүрилнэгүй. Тиимэһээ бидэ жэл бүри гектар бүриһөө үбһэ таряа тон багаар хуряанабди. Хэрбээ мэргэжэлтэдэй, илангаяа агрономуудай элдүүрилгын, мүн газарай үрэжэл һайжаруулха хүдэлмэриин шанар һайнаар шалгадаг байбалнь, ургаса эрид дээшэлхэ бэлэй. Хараад үзэгты даа, газарайнгаа үрэжэлэй талаар адли хүршэ «Родина» колхозой гектар бүриһөө жэлдээ 21 центнер таряа жэнишэдгүй хуряажа байхадань, манай ажахын механизаторнууд арайхан 14,3 центнер ороoһо суглуулна. Хоёрдохёор, хүршэ ажахымнай бидэнһээ хоёр дахин ехээр паар хахалдаг, тарилгаяа агротехническэ заабариин ёһоор заабол үнгэргэдэг заншалтай. Намартаа хуряалгын үедэ мэргэжэлтэдынь, үнинэй дүршэлтэй механизаторнуудынь залуушуулайнгаа жолоодожо ябаһан комбайниие заатагүй тааруулан һуулгажа үгэдэг, туһатай зүбшэл, заабари хэлэдэг байна. Харин манда залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри юундэшьеб хангалтагүй байһаар.

Эдэ бүхы дутагдал тоолон хэлэхэдээ би ажахыдамнай дүршэлтэй бэрхэ малшад механизаторнууд үгы гэнэгүйб. Яһала олон. Жэшээлбэл, түгэсхэхы жэлэй [illegible] хуряалгада ажахымнай эгээл залуу комбайнер Владимир Намсараев 10 мянган центнер таряа сохижо, гансашье колхоз соогоо бэшэ, мүн аймаг дотороо онсо шалгараа бэлэй. Иимэрхүү жэшээнүүдые тоолохо болоо һаа олон.

Саашадаа ажахынгаа һалбари бүхэниие улам хүгжөөхын тула эдэ үдэрнүүдтэ эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри горитойгоор ябуулагдажа залаа. Нэн түрүүлэн малшад малайнгаа үбэлжэлгые, мүн түл абалгаяа эмхитэй һайнаар үнгэргэхын түлөө оролдоно. Хоёрдохёор, хабарай тарилгада хүдэлгэгдэхэ машина, техникэеэ заһабарилжа, һаядаа бэлэн болгохомнай. Богонёор хэлэхэдэ, бидэ мүнөө урданайнгаа дутагдалые дары усадхахаар хэлсэжэ, зохихо хэмжээнүүд [illegible]раалагдажа байнхай.

С. АГАФОНОВ
Хяагтын аймагай «Дружба» колхозой парткомой секретарь.

ПРОПАГАНДИСТНАРА[Й] ҺУРАЛСАЛ

Партиин обкомой политическэ гэгээрэлэй байшанда теоретическэ семинарнуудые хүтэлбэрилэгшэдэй гурбан үдэрэй семинар үнгэргэбэ. Политическэ, экономическа дээдэ шатын һуралсалай пропагандистнар республикын бүхы аймагуудһаа суглараһан байна.

Түрүүшын үдэр секцинүүд боложо хубааргад, пропагандистнар һуралсаһан байна.

Удаань мүнөөнэй үе сагтахи үзэл сурталай тэмсэл гэһэн темээр партиин обкомой секретарь А. А. Бадиевай лекци семинарта хабаадагшад шагнаба. Партиин XXV съездэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай [...] 1976—1980 онуудта [...]жөөхэ гол шэглэ[...] проектээр КПСС-эй [...] секретарь В. Г. [...] лекци уншаа. КПСС-[...]мой политическэ гэ[...] байшангые даагша В. [...]рина үгэ хэлээ. Г[...] хэрэгсэлнүүдые һу[...] хэрэглэлсэхэ тухай [...]рай мэргэжэл дээ[...] институдай кабинед[...]ша Л. М. Фанштейн [...] үгэһэн байна.

Зүүн-Сибириин те[...]ческа институдай [...] А. И. Петров уласхо[...] байдал тухай лекци [...]

Манай [...]

Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой һаалишан Елизавета Санжиева һара, квартал бүри мүрысөөндэ онсо эрхимлэжэ, нүхэдэйнгөө дунда хододоо нэрэ солотой ябадаг юм. Нёдондо үнеэн бүриһөө 2054 килограмм һү һаажа, түсэбөө холо үлүүлээ бэлэй. Эдэ үдэрнүүдтэ Елизавета Цыбиковна 1976 оной түрүүшын кварталай түсэб сүм дүүргэхын түлөө оролдон ажаллажа байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишан Е. Санжиева.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ИИМЭ ЗОН БАМ-ые БАРИНА

«БАМ-да хэдэн арбаад мянган залуу үеын зон хүмүүжэнэ, хатуужана, зоригжоно. Удангүй ии[illegible]лэй тоо хэдэн зуугаад мянганда хүрэхэ [illegible]. Тэдэнэр айхабтар хүшэр зам дабаха заяатай. Дабаха байһандань, нэрэ хүндэтэйгөөр энэ замаа дабаха байһандань, нүхэд, бидэ лаб этигэнэбди».

Л. И. БРЕЖНЕВ.

МҮНӨӨНЭЙ АГУУ БАРИЛГА

КАРТАДА ХАДХАГДАҺАН ЗНАЧОГУУД

Звёздный тосхондо Байгал-Амарай түмэр замай барилгын түрүүшын музей нээгдэбэ. Мүноэ дээрээ экспонадуud эндэ тиимэшье олон бэшэ. Майхан соо байһан түрүүшын барилгашадай ажаһуудалай хэрэгсэлнүүд, зэр зэбсэгүүдынь, фото-зурагуудынь, газетэнүүдһээ хайшалагдажа абаһан статьянууд, БАМ-ай барилгада эльгээхыень гуйһан мэдүүлгэнүүд... Тэдээн соoһоо нэгэ экспонадынь илангаяа һонирхолтой байба. Советскэ Союзай томо гэгшын картада олон значогууд хадхаатай. Тэрээгээрнь барилгашадай хаанаһаа эндэ ерэһыень гансата тодорхойлхоор.

Олон даа эндэ значогууд. Тиибэшье һаань, энэ яларһан, толорһон эреэн, марьяан тэмдэгүүд соoһоо танил значогуудые олохонь тиимэшье орёо бэшэ байба. Улаан-Үдэ хотын ехэ заводуудай значогууд эли обсорогдоно. Теэд энэнь гайхалтай бэшэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, мүнөө үе сагай ехэ барилга түрүүшынгээ үдэрһөө эхилжэ, Буряад ороной комсомолшуудай, залуушуулай, бүхы ажалшадайшье нэрэ хүндын хэрэг болоо бшуу. «БАМ-ай захилнуудые болзорһоо урид» гэһэн уряа доро республикын олохон предприятинууд мүнөө хүдэлнэ. Байгал шадарай нютаг бүхэнһөө шахуу эдир үетэн энэ барилга руу эрмэлзэн ошоо ха юм. Тэдэнэр лэ түрүүлэн бар тайга соо самсаая гаргажа, автомобилиин харгы бариа. Байгалай болон Хойто-Муйска дабаанууд дээрэ түрүүшын майхангуудые татаа. Тэдэнэр лэ мүнөөшье Байгалай мүльһэн дээгүүр хүндэ ашаата машинануудые жолоодон ябана. Иигэжэ республикын эдир залуу үетэн хүби заяагаа агуу барилгатай холбоо бшуу. Мүнөө тэдэнэй бултананиь адрес нэгэн: БАМ.

Түрүүшын барилгашадай зариманталнь бүри урдань, БАМ ерээгүй байхадань танилсаһанби. Тэдэнэр ехэнхидээ һонин хуби заяатай, хатуужаһан абари зантай зон гэжэ хэлэхэ байнаб. Тиибэшье һаа, БАМ-ай барилгада ерэжэ, нэгэ хэдэн үе соо хүдэлөөд байхадаа, эли бодо анхарма шэнэ шэнжэтэй, зоригжолтой, эрмэлзэлтэй болоо гэжэ баталха үндэһэтэйб. Урдынгаа абари зан гээгээ гэнэ бэшэб. Имагтал нэгэл ондоохон, эндэ хүдэлдэг бүхы хүн зондо хабаатай шэнэ ш[illegible]жэ олоо.

Мүнөө хаа хаанагүй БАМ-айхидай абари зан гэһэн ойлгосо нэбтэржэ байна. Тэрэнь юун гээшэб? Ямар тиимэ ондоо шэнжэтэй болоо хаб?

Нэн т[illegible]рүүн энэнь юуб гэхэдэ, [illegible]ганда хабаатай ехэ гүрэнэй хэрэг хэжэ байһанай [illegible]юусалга болоно. Үнэхөө[illegible]шье, БАМ-ай барилгада [illegible] байһан модошо дар[illegible]лаа, жолоошонһоо гү, али модо отологшоһоо ямар [illegible]тайбта гэжэ асуу[illegible] һаатнай, богонихоноор: «барилгашанби», — гээд харюусаха. Тиихэдээ тэрэ хүн [illegible] үйлэдбэриин ямар нэгэ тон тобшо участогай түлөө харюусалгатайгаа бэшэ, харин бүхы асари барилгын түлөө харюусалгатайгаа мэдэрэн, зорюута онсолно бшуу. Энээнһээ уламжалан хүн бүхэнэй ажалдаа хандасань тад ондоо болоно ха юм.

Иимэ һайн һайхан ёһо заншалнуудай тогтонижоролго, барилгашадай зориг хабын хатуужалга тухай мүноо хөөрэхэ хүсэлэнтэйбди. Тиихэдээ Байгал-Амарай түмэр замай барилга өөрсэ нэгэ шэнжэтэй гэжэ абаһаар хэлэе. Тэрэнь юуб гэхэдэ, хүн эндэ гансаараа юушье бүтээхэгүй, ори гансаараа тэрэ хүн эндэ байжашье огто шадахагүй. Тиимэһээ барилгашан бүхэнэй сэдьхэлдэ «биб» гэһэн бэшэ, харин «бидэ» гэһэн ойлгосо түрүүшын үдэрһөө бүхөөр ородог юм.

БАМ-ай барилгашан бүхэн гансаараа бэшээ алхам бүхэндөө мэдэрдэг. Тэрэнэй хойно найдамтай, нэгэ хүн шэнги бодохо ажалша коллектив бии гэжэ һайн ойлгожо ябадаг юм. Юрыншье бэшэ, харин элдэб үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн эбтэй эетэй коллектив лаб бии. Заримдаа нэгэ майхан соoһоо Советскэ Союзай долоо-найман республика худар бэшэгүүд таран ошодог шуу.

ТҮРҮҮШЫН ЗҮРГЭ ГАРГАХА ЭРХЭ

1974 оной намар би эгээн түрүүшынхеэ Курлы хүшуун ерээ бэлэйб. Тиихэдэ энэ багай Байгалай эрье шадархи газар дайда һаял хүн зонтой танилсажа шахуу байгаа гэхэдэ алдуугүй. Хэдэн майхангууд, вагончигууд, урсахан бааниһаа бэшэ юумэн үгы һэн. Майхангууд соогоол столовоньшье, медпунктньшье, клубыньшье түбхинэнхэй бэлэй. Нэгэ һонирхолтой ушар эндэ дурдая. Минии ерэхын урдахана тоннельнэ отрядайхид түрүүшын комсомол түрэ наяруулаад байгаа бшуу. Тиимэһээ түрын болопон майхангай ханануудта залуу бүлэдэ зорюулагдаһан юрөөлнүүд үшөө аржыса бэшэгдээтэй зандаа һэн.

Тиихэдэ энэ багта хэгдэжэ байгаа хүдэлмэритэй намайе 12-дохи тоннельнэ отрядай партийна организациин секретарь Фатбир Гафуров танилсуулаа юм. Тэрэмнии айхабтар хүхюун, хөөрүү хүн байшоо. 1974 оной июлиин 23-най үглөөгүүр, бүри эртэ, 5 саг багта, Курлы хүшуунда загаһашадай моторно онгосо ерэжэ байгаад, тэрээн дээрэһээ долоон хүбүүд алтан шара элһэн дээрэ һүрэжэ буугаа бэлэй. Эдэ бүгэдые иимэ тодорхойгоор Фатбир лэ намда хөөрөө. Хэд байгааб тэдэ долоон хүбүүд? Москваһаа ерэһэн Володя Богочев, тиихэдэ Буряад нютагай Пурбо Ширапов, Борис Абагаев, Юрий Бутаков ба Володя Афанасьев. Тэдэнэр урдань бэе бэеэ ёһоор танихашьегүй һэн. Харин эндэл, Хойто Байгалда танилсаа, нүхэд болоо бэлэй. Нүгөө хоёрынь аяар Донбассай шахтаңуудһаа БАМ-ые барихаяа ерэһэн Володя Гладков, Фатбир Гафуров гэгшэд һэн. Ехэшье удаан Курлы хүшууе, алтаран гараһан зунай наранай Байгалай долгин дээрэ наадахые хаража байнгүй, тэдэ долоон хүбүүд хюрөө, һүхэеэ абажа, майхан, хэрэгсэлээ буулгажа эхилээ һааб даа. Тиигэжэл мүнөө үдэр бүри үндыжэ байһан посёлогой һуури табигдаа һэн. Майхангуудһаа бүридэһэн барилгашадай, посёлок соогуур ябахадаа, тоннельнэ отрядайхидай ехэ ажал тухай Фатбир хөөрөө бэлэй: «Столово, клуб гэхэ мэтые бариха тухай бэшэ: харин үдэр бүри нэмэн ерэжэ байһан зоноо хаана хонуулха гээшэбибди гэжэ тухашарнабди».

Гэнтэ шэхэндэм ехэл танил, теэд эндэ гажа буруу шэнги абяан соностобо. Фатбир руугаа асуунгяаршье, гайхангяаршье хараад байхадам:

— Тээ тэндэһээ соностоно, — гээд, нэгэ элһэн доболигой хаяа руу дахуулба. Үнэхөөрөөшье эндэ һөөл зохидхоноор түхеэрэгдэһэн нүхэн соо шэнээр дэбдигдэһэн һолоомон дээрэ табан саб сагаахан поршоонхонууд наадажа байба.

— Гайхалтай бэшэ гү? — гэжэ Гафуров үйлсэдэ гараһан хойноо намлаа асууба. — Мүртэй гэр бараатайшье болоогүй аад, гахай тэжээжэ эхилхэмнай гайтай аабза. Яахабши даа, иимэл ушар болоо ха юм.

Баруун-Украинаһаа ерэһэн Фёдор Тарахонич гэжэ наһажаалшаг, болгоомжотой янзын барилгашан эндэ ерэһэн үдэрһөө хойшо сүлөө сагаа хэхэ газараа оложо ядаа хаш. Залуушуул хатар наадаанда, кинодо ошохо. Тиихэдэнь Тарахонич миии лэ һууха, «Мал адууhaгүй гү, али огороодгүй байхань хүндэл даа», — гэжэ гэмэрхэ. Тиихэдэнь хэншьеб поршоонхо тэжээгыш, үйдахагүйш гэжэ шоглон татажа хэлээ хаш. Столоводомнай хэды шэнээн эдеэнэй үлэгдэл хии хаягдана гээшэб? Эдэ бүгэдые ухамайлжа үзөөд лэ, поршоонхонуудай байра нүхэдтээ хамта нэгэ үдэр соо түхеэржэрхёо. Тарахоничой тэдээндээ мээхэй гээшэнь зутар зулай юм гэжэ эндэхид һайн мэдэдэг, зүгөөр шэнэ жэлэй һайндэртэ бултанда табан хурга гадартай саала эдюулхэб гэжэ үгээ үгөө юм хаш. (Тэрэ шэнэ жэлыньшье үни үнгэрөө. 12-дохи тоннельнэ отрядайхид гахайн амтатан мяха хэр эдеэ хаб?)

Сэхыень хэлэхэдэ, энэ жэжэшье һаа, хүнгүй хооһон Байгалай хойто эрьедэ [illegible] зоной ёһотойгоор түбхинэжэ байһанай яаха аргагүй гэршэ мүн шуу. Энээн тухай, Тарахоничой «гахайн фермэ» тухай мартажа эхилээд ябатарни, баһа нэгэ, һонирхолтой ушар гараа бшуу.

1975 оной июлиин һүүл багаар Хойто-Муйска тоннелиин зүүн хажууда ниидэжэ ошобоб. Вертолёднай ажалай үдэрэй түлэг соо буужа, майхангууд соо хэншье байбагүй. Эдеэ шанагшадтаяал участогай начальнигай орлогшо, Новосибирск хотын түмэр замай транспортын институт һаяхана дүүргэһэн инженер Роберт Дитте хөөрэлдэжэ байба. Мэндэ амараа мэдэлсээд, танилсаад, Роберт бидэ хоёр тайга соогуур ябагаар барилгашадта ошохо гэжэ шиидэбэбди. Холо бэшэ юм гэжэ тэрэ намайе найдуулба. Зуурандамнай газар дороһоо гараһан халуун булагууд бурьялан байха гэжэ нэмэбэ.

Уйтахан шулуулиг зүргэ харья түргэн урасхалтай Окусикан горхоной эрьеэр бусайдан гүйнэ. Окусиканай аблан хон жэндэ ехэл хонгёо хүхюунээр шэхэндэ соностохо юм. Набтарханууд хуша модоор бүрхөөгдэһэн үндэр хада өөдэ гарабабди. Тойроод — нюдэнэй хүрэхэ зайда — һоёотоһон хаданууд лэ харлан харагдана. Тэдэнэй уршалаада сагаан зүйдэл мэтэ саһан яларна. Роберт хадын оройдохи халуун булаг аршаануудые намда харуулха хүсэлтэй дахуулаа бшуу. Булагаа хүрөөгүйхэн ябахадамнай, нэгэ хорёохон харагдаба. Тэрээндэ дүтэлхэдөө, ехэтэ гайхабаб. Уйтахан, зураг дээрэхидэл тэбхытэр гоёоһон зүргэнүүд дээрэ шэгшы хурганай шэнээхэн редисэй эшэнүүд ногооронһуугаа бшуу. Хажуудахи зүргэ дээрэнь морхообой эшэнүүд наран руу бэежээгүй дэлбээ дэлгэн залана. Наран сэсэгүүдшье шара түхэреэн хэтэй орсобшоёо найгалзуулна. Юрэдөөл, ёһотой огород мүн.

— Эндэмнай иимэ һанаамгай хэн бии болооб? — гэжэ асуухадам, Роберт Дитте таабаритайгаар миһэлзээ.

— Огородто дуратай нэгэ барилгашан бии юм даа, — гэбэ. — Майхангуудаа татаһан үдэрһөө хойшо «Битнай мал адууһагүй гү, али огородгүй байжа шададаггүй хүм, — гэхэ. Хабар боложо, саһанай хайлахада, энэ халуун булагууд руумнай хаагылаад һалахаяа болёо. Юрэдөөл, дулаан хүрьһэ, халуун уһа ашаглажа, огород ургуулаа бшуу. Сүлөөтэйл сагтаа энэ багта эрьелдэхэ, наһажаалшье һаа, эсэхэ сусахые мэдэхэгүй хүн...

— Тиин бидэ һаяхана түрүүшынь ургаса — арбан нэгэн эшэ редис хуряажа абаабди, — гэжэ Роберт Дитте омогорхолтойгоор хөөрөөгөө дүүргэбэ.

Энэ огородто дуратай хүнэй обог, нэрые һураха гэжэ тэсэн ядажа байжа хөөрөөгынь шагнабаб. Юундэшьеб энэ хүниие заал һаа таниха шэнгеэр һанажа байгааб.

— Модошо дархашуулай бригадир Фёдор Васильевич Тарахонич, — гэжэ Робертын хэлэхэдэ, үнэн зүрхэнһөө баясааб. Зүб да, үноохи Тарахоничи мүн. Курлы хүшуундахи поршоонхонуудайнгаа амтатай мяха амандаа хэхэ золгүй хүн байшоо, шэнэ 1975 оной ерэхэ үшөө уды байхада, тэрэнние ондоо участок руу эльгээжэрхёо ха.

Үдэшэниинь Фёдор Васильевич бидэ хоёр үноохил хонгёошье, солгёошье урасхалтай Окусикан горхоной эрьедэ яралгүй һууҗа тамхилаабди. Ярилдаа һаабзабди даа. Тиихэдээл энэ залуушуу бэшэ, олые үзэһэн уран гартай дархан хүнһөө нэгэл асуудалдаа харюу абаха гэжэ оролдоо һэм.

Юундэ, юунэй түлөө амар амгалан, хүлисэгты, садхалан тэнюун ажабайдалаа орхижо, энэ бар тайгын гүн руу (үбэлдөө үбдэгсөө саһан байха, зундаа — нюураа зорюута бүглөөгүйдөө батаганада барюулшахаш). эрмэлзээ гээшэ хаб? Үлүүехэ мүнгэндэ хэрэгтэй болоо юм гү? Али алдар солоор жүрөөдөө ха гү?

Фёдор Васильевич Тарахонич лэ ёһотой харюу үгэхэ бэзэ гэжэ юундэшьеб найдаа һэм.

А. СОКОЛОВ.
(Түгэсхэлынь хожом гараха.)

МЕТОДИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИ

Табан жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ пропагандистнар хубитаяа хэр оруулнаб гэһэн асуудалаар хүдөөгэй пропагандистнарай методическэ конференци үнгэргэгдэбэ. Эрдэмээ, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, политическэ, экономическа һуралсалые аша үрэ ехэтэй болгохо, ажалшадай коллективүүдэй шиидхэжэ байһан зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор һуралсал эмхидхэхэ тухайда ехэ хөөрэлдөөн болоһон байна.

Һайнаар эмхидхэлэн һуралсал хадаа табан жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ хубита нэмэриеэ оруулсадаг, ажалшадые үндэр дээдэ мэдэрэлтэй, ажалдаа коммунис ёһоор хандадаг болохоор хүмүүжүүлдэг, — гээд эндэ үгэ хэлээшэд тэмдэглээ. Аша үрэ ехэтэйгээр коммунис хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхын тулада пропагандист гээшэ хүн зондо юумэ ойлгуулжа, этигүүлжэ шадаха, тиимэ уран хурса дуулэтэ үгэтэй байха ёһотой. Иигэжэ хүн зоной политическэ эрдэм дээшэлүүлһэнэй ашаар ажалайнь эдэбхи бадаруулжа, табан жэлэй түсэб даалгабари бэелүүлхын тулада тэдэниие зоригжуулха болоно. Загарайн аймагай «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин директорэй орлогшо, теоретическэ семинарые хүтэлбэрилэгшэ М. Г. Ганнцев, Мухар-Шэбэрэй дунда һургуулиин дэргэдэхи теоретическэ семинарай пропагандист, һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие даагша А. А. Буркова, БАМ-ай «Тунельстрой» управлениин ахамад инженер Е. В. Шаповалов гэгшэд энэ асуудалда тогтожо, үгэ хэлээ.

Политическэ, экономическа һуралсалай аша үрэ дээшэлүүлхын тулада ажабайдалтай, ажалшадай коллективүүдэй шиидхэжэ байһан зорилгонуудтай һуралсалые нягта холбоотойгоор ябуулха тухайда хүнүүд тогтожо хэлээ. Хориин аймагай Георгиевска дунда һургуулиин директор, пропагандист С. С. Урбанаев, Прибайкалиин аймагай Байгалай леспромхозой главна инженер П. П. Китаев, Хурамхаанай совхозой главна экономист В. Б. Баянов, Зэдын аймагай Бургалтайн дунда һургуулиин дэргэдэхи теоретическэ семинарые ударидагша Б. Д. Очиров болон бусад энэ асуудал тушаа хэлэһэн байна.

Шэнэ арбадахи табан жэлдэ үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ улам харюусалгатай зорилгонууд табигдана. Коммунис хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ эрдэм бэлэдхэлээ, оюун бэлигээ сүм зорюулжа, табан жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ хубита нэмэриеэ оруулхаар зоригжонхой байһанаа пропагандистнар мэдүүлбэ.

Манай корр.

СОВЕТ ОРОН: ШЭНЭ ҺОНИН

ХАДАЛИГ ГАЗАРЫЕ УҺАЛНА

ЦАЛКА (Грузиин ССР). (ТАСС-ай корр. Р. Ахпателов). Газар уһалха бүлүүрэй хүсэтэ станци хадалиг Цалкын районд ашаглалгада оруулагдаа.

60 мянган гектар поли, саад ба хадалиг газарай виноградникүүдые уһалха бүлүүрэй 133 станци республика дотор хүдэлжэ байна. Түсэбтэ арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бүлүүрэй үшөө хэдэн станци ашаглалгада оруулагдаха юм.

АЖАЛАЙ БААТАРНУУДАЙ УРЯА

БАРНАУЛ. (ТАСС-ай корр. Н. Карасев). «Алтайе үндэр баян, тогтууритай ургасын хизаар болгохо» — гэһэн уряатайгаар газар таряалангай 34 түрүүшүүл колхоз, совхозуудай ажалшадта хандаба. Социалис Ажалай Геройнууд, партиин XXV съездын делегадууд Егорьевско районой «Шипуновский» совхозой үргэн мэргэжэлтэй механизатор В. Савинов, «Путиловский» совхозой комбайнер И. Максименко, Фрунзиин нэрэмжэтэ колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир П. Печенкин болон бусад эдэнэй дунда ороно.

Үндэр баян ургаса абахын түлөө тэмсэхыень Алтайн элитэ мэдээжэ таряашад нютагайхидаа уряалба. Таряалангай гектар бүхэниие ашагтайгаар элдүүрнлхэ, нара һалхинһаа газарай хүрьһэнэй нуралгатай тэмсэхэ хэрэг энэ талаар эрхим харгы болоно. Бэлшээри ба сабшалангые һайнаар хэрэглэһэнэй ашаар таряанай полиие үргэдхэхөөр, шэниисын үндэр баян, тогтууритай һайн ургаса абахаар хараалагдана.

УРГАСА ҮРЭҺЭ ХҮРЭНГЭҺӨӨ ЭХИТЭЙ

ДУШАНБЕ. (ТАСС-ай корр. В. Щербаков). Таджикистанай хлопок сэбэрлэдэг промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд шэнэ ургасын үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэн хаажа захалба. Регарска хлопок сэбэрлэдэг үйлэдбэриин нэгэдэлэй ажалшад тарилгын материал ажахынуудта эльгээхээр бэлдээ. Энэ жэлдэ тус һалбариин предприятинууд хабар болотор 35 мянган тонно үрэһэ абаха зэргэтэй.

ТҮРҮҮШЫН МИЛЛИАРД

АШХАБАД. (ТАСС-ай корр. Б. Миртов). Түсэбтэ табан жэлэй эхинһээ хойшо Туркменидэ түрүүшын миллиард кубометр газ олзоборилогдон абтаа.

Республика дотор газай промышленностиин байгуулагдаһанһаа хойшо 10 жэл үнгэрбэ. 1966 ондо Ачак гэжэ газай олзобориин хүдэлжэ эхилхэдэнь, оройдоол 1 миллиард кубометр газ абтаа һэн. Харин мүнөө долоон хоног соо эды шэнээн газ Каракумай газарай гүн дундаһа абтадаг юм.

ХАЛААН БҮХЭН ГАБШАГАЙ

РУДНЫЙ. (Казахай С[...]) (ТАСС-ай корр. Е. По[...]) Соколовско-Сарбайска [...]та малтамал абадаг ка[...]надай шанаржуулгын [...] предприяти халаан бү[...] нэмэлтэ продукци абад[...] Доменно пеэшэнгүүдтэ [...]лэгдэхэ түсэбһөө гаду[...] мянган тонно түүхэй [...]таһан байна. Үнгэрһэн [...] жэлдэ технологическа [...] хеэрэлгые шэнэдхэн һ[...]һэнэй ашаар иимэ ү[...] түйлагдаа.

Түмэрэй рудае гал[...]дэлмэриие автомадаар [...]галга ехэ ашаг үрэ [...] байна. Эдэнь домени[...] шэнгүүдэй ажалай б[...] нилээд дээшэлүүлдэг [...] Энэ хэрэгые жолоодон х[...] бэрилхын тула комби[...] электронико хэрэглэжэ [...] халһан байгаа.

УСТЬ-ИЛИМСК — БРА[ТСК] ГЭҺЭН ЭЛЕКТРОН[...] ДАМЖУУЛГЫН ЛИН[...]

УСТЬ-ИЛИМСК. (Эр[...]гэй область). (ТАСС-ай [...] А. Гайдай, Л. Данил[...]) 500 киловольт хүсэтэй [...]рын элшэ хүсэ дамжу[...] Усть-Илимскһээ Братск [...]рэтэрхи ехэ вольтын [...] лини промышленна ток [...]жэ эхилбэ.

260 километр [...] электро-дамжуулгын [...]нэ лини айхабтар хүшэр [...]хэтэй газарта богони б[...] соо баригдаһан байгаа. Ангар мүрэн дээгүү[...] километр утатай газарт[...]лад утаһан вертолёдой [...]ламжаар татагдаһан [...] юм. Электро-дамжуулгы[...]ниие болзорһоонь урид а[...]лалгада оруулхадаа, ба[...]гашад, энергетигүүд [...]лайнгаа бэлэгые КПСС[...] болохоёо байгаа XXV съ[...]дэ зорюулба.

Александра Ивановна Рыжова — Калугын радиоламшын заводой 3-дахи цехэй хабсаргагша. Тэрэ 1962 ондо заводто түрүүлэн ерэжэ, һурагшаар хүдэлжэ эхилээ һэн. Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо Александра Ивановна предприятиин эрхим хабсаргагшадай тоодо оронхой.

Коммунис ажалай ударник А. И. Рыжова хубиингаа табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн, Ленинэй орденоор ша[гн]агдаһан байна. Хэдэн арбаад залуу хүдэлмэришэд тэрэнэй хүт[...] бэри доро мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ.

А. И. Рыжова — нииты[йн] хүдэлмэри[д] эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, завод с[ооһоо] хүндэтэй юм. Тиимэ хадань обла[с]тиин коммунистнар тэрэниие КПСС-[эй] XXV съездын делегадаар һунгаа гээшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. И. Рыжова (зүү[н] гарһаа хоёрдохи) заводой хүдэлмэрилэгшэдэй дунда.

ТАСС-ай фотохронико.

Дагестанай арадай поэт, прозаик, драматург Расул Гамзатов манай оронһоо саана, холуур суутай болонхой.

Р. Гамзатовай зохёолнууд дэлхэйн арадуудай 30 ондоо хэлэн дээрэ оршуулагдаһан. Уран шүлэгшэ Гүрэнэй болон Ленинскэ шангуудта хүртөө.

Совет литературын хүгжэлтэдэ ехэ габьяатай байһанайнгаа, нииты*н ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнгаа түлөө Расул Гамзатов Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Расул Гамзатов—СССР-эй Верховно Соведэй депутат, КПСС-эй Дагестанай обкомой гэшүүн, Дагестанай Уран зохёолшодой холбоое ударидагша.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Поэт Р. Гамзатов; Расул Гамзатовай үгэдэ композитор Я. Френкелинн бэшэһэн «Журавли» гэжэ дуунай нотонууд; Р. Гамзатов гэр бүлэдөө. Зүүн гарһаа — Зарема басаганиинь — Дагестанай гүрэнэй университедэй студентка, тэрэнэй һамган Патимат Саидова — уран зурагай искусствын музейн директор Патимат басаганиинь — арбадахи классай һурагша, Расул Гамзатов ба Савихат басаганиинь — долоодохи классай һурагша.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗЭДЫН ХОНИШОДТО АДЛЯАР АЖАЛЛАХА

«ХЭЖЭНГЫН ГОЛ». Аймагай түрүү хонишод редакцида уулзаба. Худанай совхозой гурбадахи отделениин хонишодой бригадын бригадир М. Линейцев энэ уулзалга тухай тус газетэдэ бэшэнэ. Энэ заншалта уулзалга дээрэ хонин ажал хүгжөөхэ тухайда ехэ хөөрэлдөөн болодог байна. Эхэ хонидые хаража байһан хүнүүд уулзажа, хөөрэлдэхэдөө туһатай байдаг. Юуб гэхэдэ, түрүү дүй дүршэл тухай һанамжануудаа андалдадаг. Зэдын аймагай хонишодой онол арга тухай, тэдэнние ажалдаа хэрэглэхэ тухай бодомжолдог байна. Хурьгадые абажа томо болгохо талаар Зэдын хонишодой дүршэл нэбтэрүүлхын тулада хонидой хурьгалха һаһада һайнаар бэлдэхэ болонобди — гээд М. Линейцев бэшэнэ. [illegible] зуураа, өөһэдынгөө арга боломжонуудые хараадаа абалсаха шухала.

Отделениингээ хоёр отарада байрануудые тааруулжа, хурьга томо болгохо зэдынхидэй арга хэрэглэхэ тухай автор мэдүүлээ. Ингэжэ энэ жэлдэ хонидоо эмхитэйгээр түрүүлжэ, хурьгадыень бүрин бүтэнөөр томо болгохо арга боломжо сүм бии гээшэ гэжэ автор тобшолно.

АША ҮРЭ ЕХЭТЭЙ БОЛГОХО

«БИЧУРСКИЙ ХЛЕБОРОБ». Партиин XXV съездэдэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан проектые зүбшэхэ зуураа, «Победа» колхозой түрүүлэгшэ В. Смолин хонин ажалые ашаг үрэ ехэтэй болгохо тухайда һанамжаяа бэшэнэ. Хони үсхэбэрилгые шэнэ аргаар эрхилхэ саг тулаа гэжэ мүнөөнэй эрхэ байдал эрилтэ табижа байна.

Ставропольска хизаарай ажахынуудай дүй дүршэл хаража үзөөд, жэжэ отарануудые томодхохо гэжэ шиидэһэн байнабди—гэжэ автор бэшэнэ. 3000 хони шахаха нэмэл талмай 1974 ондо баригдаа һэн. Түрүүшын жэлдэ 1300 хонид шахагдаа. Нёдондо жэлдэ 2200 хонид шахалганда табигдаһан юм. Мүнөө нэгэ фермэдэ 2550 түлгэ суглуулагданхай байна. Ингэжэ томодхолго ямар аша үрэтэй байгааб гэхэдэ, ажалай бүтээсэ дээшэлээ, гаргаша бага болоо. 2200 хони шахаха ажалда дүрбэн хүнһөө бүридэһэн звено хүдэлөө. МТЗ-50 түхэлэй трактор, тэжээл хэршэдэг түхеэрэлгэ эдээндэ даалгагданхай. Гадна хонид таргалуулагдажа тушаагдана. Хонин бүхэн 40,3 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ худалдагдадаг байба. Үнгэрэгшэ жэлдэ тушаагдаһан бүхы хонидой олонхинь тарган байгаа.

Хони үсхэбэрилхэ томо комплекс барихада, мүн тэндэ ажаллагшадай ажал ондоо болоно, байра байдалынь һайжарна.

ҺААЛИШАНДА АМАРШАЛГА

«БАЙКАЛЬСКИЕ ОГНИ». Партиин райком аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет Кабанскын совхозой түрүү һаалишан Татьяна Николаевна Селивановада амаршалгын бэшэг эльгээбэ. Тэрээн соонь ингэжэ хэлэгдэнэ: «Хүндэтэ Татьяна Николаевна, юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ үнеэн бүриһөө 4074 килограмм һү һаажа, гайхамшаг амжалта туйлабат. Ингэжэ Та аймаг дотороо эгээн түрүүлэн дүрбэ мянгые дабажа гараба гээшэт. Партиин XXV съездын урда тээ иимэ амжалта туйлаһантнай бүришье һайн. Партиин съездэдэ тон лэ эрхим бэлэг болонол даа.

Ажалаа тон һайн мэдэхэ, ажалша бэрхэ хүн гэжэ Таниие мэдэнэбди.

Хүндэтэ Татьяна Николаевна, саашадаашье улам ехэ амжалта туйлажа ябахыетнай, амар амгалан, жаргалтай ябахыетнай хүсэнэбди.

Манай аймагай һаалишад Тантай мүрысэн хүдэлжэ, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бүри ехэ амжалта туйлаха бэзэ гэжэ найданабди».

ШЭНЭ ГЭС БАРИГДАХА

«ВИТИМСКИЕ ЗОРИ». Баунтын аймагай дэбисхэр дээгүүр Байгал-Амарай түмэр зам гараха юм. Тиимэһээ БАМ-ые электрын элшэ хүсөөр хангаха асуудал тон шухала болоһон байна. Ушар иимэһээ энэ багта Мокско ГЭС бариха гэгдэһэн юм. «Гидропроект» институдай инженернүүд 15 жэлэй саада тээ Витим мүрэнэй хүсэ хэрэглэхэ тухай хараалһан байгаа, — гээд Гидропроектын Ангарай экспедициин главна инженер А. П. Юткевич бэшэнэ. Тэрэ гэһэнһээ хойшо олон жэл үнгэрбэ. Энэ асуудал мүнөө тон шухала болоно. Түрүүшын хараа түсэбэй авторнуудай нэгэн Геннадий Иванович Максимов Мокско ГЭС-эй проект табиха хэрэг хүтэлбэрилбэ. Эндэ бэдэрэлгэ-шэнжэлэлгын хүдэлмэри эрхилхэ мэтын хэрэгүүд үргэнөөр ябуулагдажа эхилэнхэй!

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ НОМЕРНУУДҺАА

Аймагуудай газетэнүүдэй шэнэ жэлэй түрүүшын номернууд ерэнхэй. Юһэдэхи табан жэлэй дүнгүүд тухай, шэнэ жэл угтаһан тухайдаа газетэнүүд бэшэнэ, табан жэлэй түрүүшүүлдэ магтаал соло дуудана. Партиин XXV съездэдэ бэлдэжэ байһан тухай, партиин XXV съездэдэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проект олониитын дунда нэбтэрүүлжэ, зүбшэжэ байһан тухай газетэнүүд бэшэнэ.

• • •

Москвада «Русская зима» гэжэ фестиваль боложо дүүрэбэ. Энэ харалгада олон союзна республиканууда мэдээжэ коллективүүд болон суута бэлигтэйшүүл хабаадалсаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гүрэнэй академическэ «Березка» гэжэ хатарай ансамбль «Северное сияние» гэжэ басагадай хатар гүйсэдхэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

БОНН

ЭБ НАЙРАМДАЛТА ПРОГРАММЫН АМЖАЛТА

ТАСС

Советскэ Союзай Коммунис партиин болохоёо байгаа XXV съезд социализмын саашанхи хүгжэлтэдэ, эб найрамдалай, демократиин ба бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдал хангахын түлөө тэмсэлдэ шэнэ түлхисэ болохо байна гэжэ Германиин Коммунис партиин түрүүлэгшэ Герберт Мис мэдүүлээ.

КПСС-эй XXIV съездын һүүлээр эб найрамдалай, демократиин ба социализмын хүсэнүүд ехэ амжалтануудые туйлаһан, бүхы дэлхэй дээрэ горитой хубилалтанууд болоһон байна гэжэ тэрэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. Доройтон уналгаһаа хахасахаяа болиһон капиталис байгуулалтаһаа ниитынгээ байгуулалтын булюу һайн байлгые үшөө дахин элирхэйлэн гаршэлһэн социалис оронууд ажабайдалай бүхы асуудалнуудаар асари ехэ амжалта, илалта туйлаһан байна.

Шахардуу байдал һуларуулгын политика шэнэ амжалтануудые туйлана гэжэ Г. Мис тэмдэглээ. Амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол ёһонууд уласхоорондын байдалай гол ёһон болонхой. Аюулгүй байдалай, харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй амжалта түгэсөөр дүүрэлгэнэн түрүүн энээниие элирхэйлнэ. Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай эб найрамдалта политика энэ талаар ехэ үүргэ дүүргэһэн байна. Энээнтэй дашарамдуулан, КПСС-эй XXIV съезд дээрэ һайшаагдан абтаһан эб найрамдалта программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ Г. Мис тэмдэглээ.

КПСС ба социалис оронуудай аха дүү партинуудтай Коммунис ба хүдэлмэришэнэй бүхы партинуудай, түрүү үзэлтэй бусад хүсэнүүдэй бата холбоон хадаа империализмда эсэргүү тэмсэлдэ, шахардуу байдалые тэхэришэгүйгөөр һуларуулхын түлөө тэмсэлэй эшэ үндэһэн болоно гэжэ Германиин Коммунис партиин түрүүлэгшэ хэлэбэ.

НЬЮ ЙОРК

К. ВАЛЬДХАЙМАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ТАСС

ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхайм эндэ үгэ хэлэхэдээ, эб найрамдал туйлан хангаха асуудал хадаа хүн түрэлтэнэй урда байһан элдэб янзын бүхы зорилгонууд, асуудалнууд соохоо эгээн шухала, шиидхэхы асуудал болоно гэжэ мэдүүлээ.

Дэлхэй дээрэ шахардуу байдалые һуларуулха, уласхоорондын али бүхы арсалдаа хёмороое усадхан зайсуулха гээшэ шухала удха шанартай байна гээд ООН-ой Генеральна секретарь тэмдэглэбэ. Зэбсэг хэрэгсэлнүүдые айхабтар ехээр бүтээн гаргалга ООН-ой һанааень зобооно гэжэ тэрэ заагаа. Мүнөөнэй элдэб түхэлэй зэбсэг хэрэгсэлнүүд «бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха. аюулгүй байдал тогтоохо хэрэгтэ аюул тохёолдуулна» гэжэ К. Вальдхайм хэлэбэ. Үхэлэй аюулта зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гаргажа байгаа сагтань хүн түрэлтэн амгалан тайбан байдалтай болохогүй байна гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын, арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлхын аша туһада уласхоорондын харилсаагаа үргэдхэхыень, уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые эбэй ёһоор гуримшуулхыень ООН-ой Генеральна секретарь арад түмэниие уряалба.

НЬЮ-ЙОРК

ЕХЭ ТУЙЛААЛТАНУУДАЙ ТҮСЭБ

ТАСС

Партиин XXV съездэдэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектые американ элитэ мэдээжэ экономист профессор Дж. Гэлбрейт үндэрөөр сэгнэбэ.

Советскэ Союзай табан жэлэй түсэбүүдые табиһантайнь дашарамдуулан, иимэ программа бүхэнэй ямар юумэндэ түшэглэдэг, ямар юумэнһээ эшэ үндэһэтэй байһаниинь намайе гайхуулан омогорхуулба гэжэ Дж. Гэлбрейт ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ. Совет обществын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй хубилжа байһанай үндэһөөр эдэ түсэбүүдэй зохёогдодог байлгын хойноһоо һонирхон адагланаб.

Совет экономикын промышленна ба хүдөө ажахын үндэһэ һууриие хүгжөөлгэдэ КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан проект соо гол анхарал хандуулагдана гээд американ экономист тэмдэглээ. Оронойнгоо хойшолуулашагүй шухала эрилтэнүүдые хүсэлдүүлхын тула эдэ бүхы юумэн хэгдэнэ гэжэ зарим тэмдэглэгшэд тоолодогшуу байна гээд тэрэ хэлэбэ. Гэбэшье үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэһөө экономикын промышленна үндэһэ һууриие гээгдүүлхэгүйн тула ехэ оролдолго гаргагдана гэжэ Дж. Гэлбрейт тэмдэглэһэн байна.

НЬЮ-ЙОРК

ҮРГЭН НИИТЭ АМЕРИКАНЕЦУУДАЙ ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛДЭ ҮЛЭНХЭЙ

ТАСС

Ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, Америкэдэхи негрнүүдэй голждан эрхэнүүдэй түлөө дүлэтэ тэмсэлшэ, эб найрамдалай түлөө Нобелевскэ шангай лауреат д-р Мартин Лютер Кингын түрэлөөр 47 жэлэй ойе Америкын түрүү үзэлтэй бүхы хүн зон тэмдэглэжэ байна. Һүүлшынгээ амин болотор Мартин Лютер Кинг дарлагданги арадайнгаа байдал һайжаруулхын түлөө тэмсэлээ зогсоогоогүй һэн. 1968 оной апрелиин 4-дэ Мемфис хотын буһалгаалһан негр хүдэлмэришэдэй урда үгэ хэлэхые бэлдэжэ байхадань, үндэһэ яһанай илгаа гаргагшадай хорото мууахай һомон тэрэнэй ами таһалаа һэн.

Негр арадай хүтэлбэрилэгшын гэр бүлын ажаһуудаг Джорджи штадай Атлант хототой ТАСС-ай корреспондент холбоо тогтоожо, хөөрэлдэһэн байна. «Мартинай алуулһанһаа хойшо 8 тухай жэлэй үнгэрөөшье һаань, тэрээн тухай дурасхаал американецуудай зүрхэ сэдьхэлдэ хэтэдээ үлэнхэй, — гэжэ Кингын һамган — Коретта Кинг хэлэбэ. — Гол юумэниинь юуб гэхэдэ, тэрэнэй ами наһаяа үгэһэн хэрэгынь үргэлжэлүүлэгдэн бэхижэнэ...»

ЛИССАБОН

РЕВСОВЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

ТАСС

Португалиин Революционно Соведэй заседани эндэ боложо, эдэнэй ба ДВС-эй хоорондо шэнэ конституционно хэлсээ баталха талаар политическэ партинуудай дурадхалнуудта Революционно Хүсэнүүдэй хүдэлөөнэй харюугай гол дүнгүүдые зүбшэн хэлсэһэн байна. Энэ харюуе Революционно Соведэй томилхо тусхай комисситай хөөрэлдөөнүүдые хэхэ политическэ табан партиин харалгада дамжуулан үгэхөөр шиидхэгдээ. Республикын президентын дэргэдэхи «зүбшэлэлгын» органиие совет болгохо гэһэн хархис үзэлтэй зарим партинуудай һэдэлгые Революционно Соведэй гэшүүд эрид буруушааһан байна гээд «Диариу» газетэ бэшэнэ.

Ноябриин 25-да болоһон үйлэ хэрэгүүдые мүрдэн шэнжэлдэг комиссиин элидхэл Соведэй заседани дээрэ уридшалан зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тус элидхэл һаяар толилогдохо юм.

КИТЭ

Эквадорой шэнэ правительство

ТАСС

Эквадорой президент Гильермо Родригес Ларын тушаалһаа бууһанай һүүлээр байгуулагдапан Дээдэ хүтэлбэрилхы Совет оронои шэнэ правительство бүридүүлбэ. Армандо Писантес — гадаадын хэрэгүүдэй, полковник Ричелье Левойер — дотоодын хэрэгүүдэй министрээр томилогдоо. Андрес Аррата национальна оборонын министр зандаа үлөө.

Шэнэ кабинедэй гэшүүдэй ехэнхи хубинь зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түлөөлэгшэд болоно.

Правительствын бүридүүлэгдэһэнэй һүүлээр Дээдэ хүтэлбэрилхы Соведэй толгойлогшо вице-адмирал Альфредо Поведа Бурбано нютагай ба гадаадын журналистнуудта зорюулжа, пресс-конференци үнгэргэбэ. Орон дотороо хубилалтануудые хэхын тулада Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зохёоһон программа правительство бэелүүлхэ гээ.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН БУЛАН

АРАДАЙ УНИВЕРСИТЕДҮҮД

Үбшэнгые һэргылхэ асуудалда оротой агууехэ хирург Н. И. Пирогов ехэ анхарал хандуулдаг байһан юм. Энэ асуудал илангаяа мүнөө үедэ, наука, техникын хурдан таргэнөөр хүгжэжэ байһан үедэ шухала болонхой.

Халдабарита элдэб үбшэнһөө хүнүүдые һэргылхын тула манай орондо ехэ ажал хэгдэнэ. Тэдээнэй төөдо санитарно-гэгээрэлэй элдэб хэмжээ ябуулганууд — медицинскэ кинолекторинууд, промышленна предприятинуудта хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй, инженернүүд болон техникүүдэй, мүн хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг хүдэлмэрилэгшэдэй дунда элүүрые сахиха асуудалаар тусхай хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг байна.

Элүүр энхые сахиха арадай университет хүн зоной дунда медицинскэ эрдэм дэлгэрүүлхэ шухала гуламта болонхой. Жэшээнь, 1974—1975 онуудай туршада манай орондо эмхидхэгдэһэн 8 мянга гаран иимэ университедтэ жэл бүри миллион шахуу хүн хабаадалсаһан байна.

Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада манай республикада эмхидхэгдэһэн элүүр энхые сахиха 73 университет болон филиалнуудтань 9 мянга гаран хүн — хүдэлмэришэд болон алба хаагшад, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаа. Иимэ университедүүд Улаан-Үдын шэлэй заводто, нарин сэмбын комбинадта, кондитерскэ фабрикада, хэлхээ-холбооной управлениидэ, Буряадай барилгын управлениин «Бурятгражданпроектын» институдта, мүн бусадшье предприяти болон эмхи зургаануудта эмхидхэгдэһэн байна.

Дээрэ дурсагдаһан университедүүд дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудташье эмхидхэгдээ. Залуушуулда зорюулагдаһан иимэ университедүүд Зүүн-Сибириин соёлой институдта, Сэлэнгын индустриальна, Улаан-Үдын индустриально-багшын техникумдэ эмхидхэгдэһээр дүрбэдэхи жэлээ, Железнодорожно техникумдэ хоёрдохи жэлээ ажаллана.

Ажалшадай дунда хүндэтэй болоһон иимэ университедүүд хүдөөгэй аймагуудташье эмхидхэгдээ. Жэшээнь, Зэдын, Загарайн аймагуудта 3—3, Баргажанай аймагта— хоёр, Кабанскын аймагта — залуушуулай дүрбэн университет эмхидхэгдэһэн юм. Элүүр энхые сахиха арадай университедүүд бусадшье аймагуудта нээгдэһэн байгаа. Иимэ университедүүд 1974 ондо хэдэн газарта, жэшээнь 4, 13, 15-дахи ГТУ-да эмхидхэгдээ һэн. Эхэнэрнүүдтэ зорюулагдаһан университет «Электромашина» заводто, мүн бусадшье предприятинуудта эмхидхэгдэнхэй.

Үхибүүдэй түрэлхидтэ зорюулагдажа, Улаан-Үдэ хотын 47-дохи һургуулида эмхидхэгдэһэн элүүр энхые сахиха арадай университедые 3 бүлэг дүүргэжэ гараа. Врачнууд Г. А. Аржикова, Л. Н. Орлова, Л. В. Дулова гэгшэд дээрэ дурсагдаһан университедтэ лекцинүүдые эдэбхитэйгээр уншаһан байна.

1974—1975 оной һуралсалай жэлдэ элүүр энхые сахиха арадай 19 университедые 2.200 хүн дүүргэжэ гараа. Тэдэ университедэй 11-ниинь залуушуулай соёлой институдта, зарим техникум болон ГПТУ-нуудта эмхидхэгдэһэн залуушуулай арадай университедүүдтэ хамта дээрээ 1.450 студент һуралсаһан байна. Кабанскын аймагай Сэлэнгын индустриальна техникумдэ эмхидхэгдэһэн элүүр энхые сахиха арадай университет дүрбэдэхи жэлээ һайнаар хүдэлжэ байна. Энэ университедые жэл бүри 120 хүн дүүргэжэ гарана. Университедэй ректор врач З. П. Пирогова эдэбхитэй лекторынь юм. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ медицинскэ 16 асуудалаар һонирхолтой лекцинүүд уншагдаа. Лекцинүүдэн уншагдахын хажуугаар медицинскэ түрүүшын туһаламжа яажа хүргэхэб гэһэн асуудалаар больницада тусхай хэшээлнүүд үнгэргэгдөө. Университедэй лекцинүүдые шагнагшад техникум болон хамгын байрада санитарно-гэгээрэлэй хүдэлмэри үнгэргэхэдэнь, медигүүдтэ эдэбхитэйгээр туһалдаг байна. Эдэнэр медицинскэ элдэб асуудалнуудаар санитарна бюллетеньнүүдые гаргахаһаа гадна, хамтын байрада ариг сэбэрые сахиха шалгалта эмхидхэдэг болонхой. Эдэнэр 1974 ондо үнгэргэгдэһэн «Донорой үдэртэ» эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, 52 һурагшад түлөөһэгүйгөөр шуһаяа тушаагаа. Университедтэ ябадаг бүхы шагнагшад Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй гэшүүд болонхой, 12-нь санитарна дружинын гэшүүд боложо ороо.

Сэлэнгын индустриальна техникумдэ һуралсагшад элүүр энхые сахиха залуушуулай арадай университедтэ олоһон эрдэмээ ажабайдалдаа саг үргэлжэ хэрэглэнэ.

Ажалаа һайнаар табижа шадаһан университедүүд Буряадай барилгын управлениидэ (ректорынь техническэ таһагай ахалагша инженер Г. И. Воскаянц), «Бурятгражданпроектын» институдта (ректорынь экономическа шэнжэлгэ хэдэг бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Л. Д. Хамаганова), колхоз, совхозуудта хүдэлхэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэдэг техникумдэ (ректорынь химиин багша И. Н. Тюгрина), мүн бусадшье предприятинуудта хэдэн жэлэй туршада ажаллажа байна.

Һүүлэй үедэ кондитерскэ фабрикада эмхидхэгдэһэн элүүр энхые сахиха арадай университедэй хэшээлынь мүн лэ һонирхолтойгоор үнгэрнэ. Эндэхи арадай университедэй хэшээлнүүдые республиканска больницын врачнууд үнгэргэжэ байдаг. «Хүнэй бэедэ хоротон ёһо заншалнууд» гэһэн темээр үнгэргэгдэһэн тематическа үдэшэ олон хүниие һонирхуулаа. Тэндэ врачнууд В. А. Иванов, Н. И. Жукова, А. В. Порываев гэгшэдэй лекци уншаһанай һүүлээр шагнагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, хэдэ хэдэн дурадхал оруулаа.

1975—1976 оной һуралсалай жэлдэ Улаан-Үдэ хотодо эмхидхэгдэһэн 19 университет болон факультедүүдтэ хамта дээрэ 2.300 хүн һуралсана. Буряадай геологическа управлениин дэргэдэ байгуулагдаһан арадай университет октябрь һарада хэшээлээ эмхитэйгээр үнгэргөө. Хэшээлнүүдыень Улаан-Үдын 1-дэхи больницын врачнууд хүтэлбэрилдэг. Университедтэ 120 гаран мэргэжэлтэд болон алба хаагшад бэшүүлээд, хэшээлнүүдтэнь эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Эндэхи университедэй ниитын соведые ректор З. П Кулев толгойлно.

Дээрэ дурсагдаһан университедүүдэй нээгдэхын урда тээ тусхай программа зохёогдожо, лекторнүүд томилогдоһон, кинофильмнүүд шэлэн абтаһан юм.

300 мянган хүнтэй манай хотодо эмхидхэгдээд байһан университедүүдэй тоо үсөөн байна. Хотын дээдэ һургуулинууд болон техникумүүдэй заримандань элүүр энхые сахиха арадай университедүүд оройдоошье нээгдээдүй, нээгдэһэн газартань муугаар хүдэлнэ.

Жэшээнь, хүдөө ажахын институдай эройдоол гансахан факультедтэ — ветеринарна факультедтэ элүүр энхые сахиха арадай университет хүдэлнэ. Зүүн Сибириин технологическа, Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдта элүүр энхые сахиха арадай университедүүд оройдоошье эмхидхэгдээгүй. Олохон техникум болон училищинууд мүн лэ иимэрхүү байдалтай.

Арадай университедүүдтэ ажалшадай олоһон эрдэмынь ариг сэбэр сахилгые улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна.

В. БОЯНОВА,
республикын санитарно-гэгээрэлэй байшангай главна врач.

ТООЛИ

ТАБИН ЖЭЛДЭ ЗЭДЭЛЬЭН ХҮГЖЭМ

Гушаад, дүшөөд онуудай залуушуул, мүнөө наһатай болоһон хүнүүд, дунда нэ һатаншье энэ дуунай ирагуу һайхан аялгые һайн мэдэдэг, өөһэдөөшье яһала дуулаһан байха.

Комсомол арюухан
соломнай
Холые зорниһон юумэл
даа.
Хатуухан зорнгоо
шангадхан,
Хамтадаа һайханаар
ажалланабди—

гэһэн эхитэй дуунай хүгжэмые Николай Васильевич Халбаев бэшэһэн юм. Энэ дуунай үгые залуу поэт Цэдэн Галсанов тэрэ үедэ бэшээ бэлэй. Мүн уран зохёолшо, драматург Аполлон Шадаевай үгэ дээрэ Халбаевай бэшэһэн дууе хэн мэдэхэгүйб даа.

Шуур-шуур дуутай,
Шубуун шэнги далитай,
Дуутай, шуутай
СССР-эй самолет.

Николай Васильевич Халбаев табин жэлэй туршада хүгжэмэй инструментнүүд дээрэ наадана. Тэрэнэй наадаагүй инструментнүүд тон үсөөхэн хаш. Нүхэр Халбаев өөрөө хуур, суур, чаанза мэтын инструментнүүдые дархалан бүтээнэ.

Тэдэ инструментнүүдые бүтээхэ гээшэ тиимэшье амархан хэрэг бэшэ ха юм. Эмниг залуу хүлэгэй хилгааһан, тураг ангай, гүрөөһэнэй сууха, һайнаар хатаагдаһан модон болон элдэб юумэн хэрэгтэй болодог.

Николай Васильевичай бүтээһэн нилээд олон инструментнүүд манай оперо болон баледэй, буряад драмын театрнуудта туһалһан байха.

Н. В. Халбаевай намтар тухай тобшохоноор хөөрэе.

1929 ондо Дээдэ-Үдын (мүнөө Улаан-Үдэ) хотын искусствын техникум дүүргээ. Бурят-Монголой АССР-эй хүгжэмтэ-драматическа театрай симфоническа оркестртэ 1932 ондо виолончель дээрэ наададаг һэн. Мүн 1933 ондо оркестрэй хоёрдохи скрипкэ дээрэ наададаг байгаа. Бэрхэ хүгжэмшэн һэн хойнонь Николай Васильевичые тэрэ үеын хүнүүд «Буряад хүгжэмэй пионер» гэжэ дэмы нэрлээгүй еһотой. Тиигэхэ зуураа 1930 — 1939 онуудта Буряадай радиодамжуулгын комитедтэ хүгжэмэй редактораар хүдэлөө. 1940 ондо буряад хүгжэмэй инструмент—хуур бүтээгээ. Хэжэнгэ, Аха нютагуудта ошожо, арадай хоорнуудые эмхидхээ.

...1936 онинe Николай Васильевич хэзээдэшье мартахагүй ёһотой. Тиихэдэ нүхэр Халбаев залуушье ябаа даа.

Буряадай түрүүшын делегациин бүридхэлдэ орожо, уужам дэлгэр Эхэ оронойнгоо ниислэл хото Москвада айлшалжа ошоһониинь мүнөөшье болотор Николай Васильевичай сэдьхэл зүрхэн соогоо мартагдан балардаггүй. Бүхэсоюзна староста гэлсүүлһэн Михаил Иванович Калининай гарпаа «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден абаа.

1940 он. Буряадай литература болон искусствын түрүүшын декадада нүхэр Халбаев эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тэрэнэй бүтээһэн суур гэжэ лимбэшүү инструментын ирагуу аялга «Баяр», «Эржэн» гэһэн зүжэгүүдтэ ханхинан зэдэлээ.

Буряадай хүгжэмэй искусствын хүгжэхэ хэрэгтэ Халбаевай оруулһан хубита бага бэшэ. Тэрэнэй бүтээһэн инструментнүүд дээрэ хэды олон хүгжэмшэд наадаа гээшэб, тэдэнэй аялга доро хэды олон дуушад хонгёо һайхан дуунуудые хангюурдаа гээшэб!

Искусствын хүгжэлтэдэ габьяатай байһанайнь, хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмүүдые эмхидхэн бии болголсоһонойнь түлөө гүрэн түрэ тэрэнэй ажал хүдэлмэри, оролдолгые үндэрөөр сэгнээ. «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден, табан медаль тэрэнэй үбсүүе шэмэглэнэ. Нүхэр Халбаев Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй хоёр грамотаар шагнагдажа, Буряадай АССР-эй соёл культурын габьяата хүдэлмэрилэгшын нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Мүн 1956 ондо «Эрхим гүйсэдхэгшэ» гэһэн ВЦСПС-эй дипломоор шагнагдаа һэн.

Мүнөө Н. В. Халбаев далан гурбадахи наһаяа эдлэжэ байгаашье һаа, хүнгэн сарюун зандаа. Зунай һайхан сагта Улаан-Үдэ хотын сэсэрлигтэ ерэжэ, залуушуулай ёохор наадахые ударидадаг, энэ наадые шэнээр һэргээхэ, мүнөө үеын маягтай болгохо талаар ехэ юумэ хэнэ. Мүн энээнэйнгээ хажуугаар П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищида туһалжа, хүгжэмэй буряад инструментнүүдые бүтээлсэнэ.

Табин жэл... Бага бэшэхэн болзор. Хахад зуун жэл соо хүгжэмдэ бэеэ зорюулһан Николай Васильевич Халбаевта үндэр наһа, элүүр энхые хүсэе!

Л. ТАРШИНАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. В. Халбаев.

ТҮРЭЛХИДЭЙ НАНГИН УЯЛГА

ХҮҮГЭДЫЕ хүмүүжүүлгэ тон харюусалгатай хэрэг байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Энээн тухай хэблэлэй хуудаһанда ходо бэшэгдэдэг, түрэлхидтэ лекци уншагдадаг. Теэд түрэһэн үринэрэйнгөө түлөө тон ехэ харюусалгатай байһанаа мартажархидаг түрэлхид дайралдадаг гээшэ.

Илангаяа архи намнадаг болоһон түрэлхид хүүгэдээ анхархаяа болишодог гэжэ ажаглагдана. Юундэб гэхэдэ, архида ороһон хүнэй ухаан бодол балартажа, **һэшхэл** гэһэн ойлгосонь мохоо болодог гэжэ медигүүд хэлэдэг. Архинша хүн һэшхэлгүй юм гэжэ арад зоншье хэлсэдэг гүб даа.

Архи гээшэ хүнэй бэедэ туйлай ехэ хоро хүргэдэг гэжэ баһал хэлэгдэдэг, тэрээн тухай эмшэд бэшэдэг, зониие архиин аюулһаа һэргылхэ хүдэлмэри ябуулдаг байна. Архи ходо уужа ябадаг хүнэй хото, эльгэн, бөөрэ гэхэ мэтын органууд муудадаг гэжэ дууладагбди.

Гэбэшье эльгэ, бөөрэеэ гамнаашьегүй һаа, түрэһэн үринэрөө хайрлахаяа яанаб гэжэ шоо үзэхөөр хүнүүдтэй ушарха саг болодог байна. Эсэгын архинша байбал, хүбүүниинь һажаажа магадгүй. Эрэ нүхэдэйнгөө архи намнахада, тэдээнтэй тэмсэдэг, тэдэнэйнгээ муу нүлөөһөө хүүгэдээ аршалха, һэргылхэ гэжэ оролдодог эхэнэрнүүд, эжынэр үсөөн бэшэ ха юм. Хүн зон, ниитын эмхинүүд тиимэ эхэнэрнүүдые али болохоор дэмжэдэгшье, дэмжэхэ уялгатайшье юм ааб даа.

ЗҮГӨӨР ЭРЭ ЭХЭНЭР хоёр хоюулан архинша байбал ямар бэ? Тэдэ хоёрой хүүгэд одоо тамын зоболон эдлэхэ болоно бэшэ гү? Хооһоор нойтоор ябадаг хүүгэдэй бэе муудаха. Гадна тиимэ байдалда, архинша гэртэхинэй хэрүүл, шууяан соо үдэжэ байһан үхибүүдэй сэдьхэл ямараар «шархатадаг» гээшэб!

Совет гүрэнэй хуули хүүгэдэй эрхые хамгаалдаг. Архи намнадаг, хүүгэдээ муугаар хүмүүжүүлдэг түрэлхидые хүн зон шоо үзэхэ, ээмэлхэ. Гадна тиимэ түрэлхидые хуулиин еһоор хэһээжэ болохо юм. Яла ашаха, зэмэ тохохоһоо эхилээд, элдэб янзын харюусалгада хабаадуулха арга байха. Эгээл дээдын хэһээлтэ хадаа түрэлхидэй эрхые хаһалга болоно. **Гэрлэлгэ болон бүлэ тухай РСФСР-эй кодексын 59-дэхи статьягай үндэһөөр,** хүүгэдээ хүмүүжүүлхэ уялгаяа дүүргэдэггүй түрэлхид эрхэеэ хаһуулдаг юм. Өөһэдынгөө гэмээр эхэ, эсэгын нангин нэрэ зэргэ гээшэеэ алдаһан түрэлхидтэ ямар байлтайб?

1975 ОНОЙ 9 һарын туршада республикын сүүдэй органуудта 36 түрэлхидэй эрхые хаһаха тухай эрилтэ хэгдээ юм. Сүүдэй шиидхэбэриин еһоор, 31-ниинь түрэлхидэй эрхэһээ хаһагдаа. Эрхээ хаһуулһан түрэлхидэй хэрэгүүдые шэнжэлэн үзэхэдэ, эхэ, эсэгэнэрэй эрхые хаһаха тухай ябуулга арадай гэгээрэлэй таһагуудай зүгһөө хэгдэһэн байна. Энэшье ойлгосотой. Юуб гэбэл, нангин уялгаяа мартаһан түрэлхидэй үхибүүд муу һурахаяа һанадаг, олонхи ушарта журам муутай байдаг шуу. Тэдэниие хүмүүжүүлхэ, хүн болгохо хүдэлмэри хүмүүжүүлэгшэдэй, багшанарай хүзүүндэ тохогдоно гэжэ мэдээжэ.

Харин профсоюзна гү, али ниитын бусад эмхинүүдэй зүгһөө тиимэ ябуулга хэгдэнэгүй. Профсоюзна эмхи хадаа үйлэдбэри дээрэ, эмхи зургаануудта хүмүүжүүлгын ехэ хүсэн мүн, эрхэ ехэтэйшье байна бшуу.

ТҮРЭЛХИДЭЙ ЭРХЭ хаһаха тухай сүүдэй шиидхэбэриие шэнжэлэн, тобшолол хээд үзэхэдэмнай, олон түрэлхид архи ходо уудаг, ажал хэнгүй гү, али ажаллаһан нэрэ зүүгээд, зоной хүзүүн дээгүүр таршалан, хүүгэдээ зүбөөр хүмүүжүүлхэ уялгаяа огто мартаһанайнгаа түлөө, хүнэй үгэ дуулахаяа болиһонойнгоо түлөө тиимэ ехэ хэһээлтэ амсаһан байна.

Жэшээнь, Шадрина Светлана Михайловна гэгшэ түрэһөөр хорин хоёр хүрэжэ ябана. 1973 ондо хүбүү түрэжэ, ЭХЭ гэһэн нангин нэрэ зэргэдэ хүртэхэ золтой байгаа. Теэд энэ залуу эхэнэр тэрэ золоо нангинаар эдлэжэ шадаагүй. Нэгэ газарта удаан хүдэлжэ шададаггүй, хүбүүгээ хүмүүжүүлхэ тухай бододоггүй залуу энэ эхэнэр байрадаа хүнүүдые суглуулжа, архидалга эмхидхэдэг байгаа. Заримдаа үгы болошодог байба. Тэрэнэй хайшаа ошоһониинь хэндэшье мэдэгдэхэгүй. Тиихэдэнь гэртээ гансаараа үлэһэн үхибүүниинь туража үхэхын туйлда хүрэтэрөө зободог байгаа бшуу.

Улаан-Үдын Советскэ районой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһаг С. М. Шадринагай **эхэ байха эрхые** хаһахыень арадай сүүдтэ хандаа. Арадай сүүд тэрэ хэрэгые хаража үзөөд, Шадринагай үхибүүе Улаан-Үдын хүүгэдэй 1-дэхи байшанда үгэхэ, тэрэнэй хуулиин наһа хүрэтэр эхынь ямаршье олзын дүрбэнэй нэгэ хубиие үгүүлжэ байха гэжэ шиидхэбэри гаргаһан байна.

Улаан-Үдын Железнодорожно районой арадай сүүд баһал тиимэрхүү хэрэг хаража үзөөд, Касьянова Зоя Михайловна гэгшын 11-тэй үхибүүе хүүгэдэй байшанда үгэхэ гэжэ шиидхээ. 1939 ондо түрэһэн З. М. Касьянова ямаршье үбшэгүй, элүүр энхэ бэетэй юм. Теэд тэрэмнай гэртээ элдэб янзын хүнүүдые суглуулжа, шууяатай, шурхираатай архидалга эмхидхэдэг байгаа. Тиихэдээ үхибүүгээ хүмүүжүүлхэ тухай бододоггүй, харууһагүйгөөр орхижорхидог байгаа. Хүн зоной эрхэ сахидаг гол пунктда, өөрынь хүдэлдэг байһан ЛВРЗ-гэй булад шудхалгын цехэй коллективтэ Касьяновагай журамгүй ябадал олон дахин зүбшэн хэлсэгдэһэн юм. Теэд З. М. Касьянова өөртөө һургаал абадаггүй байгаа бшуу. Сүүдэй шиидхэбэриин еһоор, З. М. Касьяновагай салингай дүрбэнэй нэгэ хуби хүүгэдэй байшанда үгтэдэг байха болоно.

ХҮНГЭН ҺЭБХИ ябадалай, архидалгын харгы руу хадуурһан түрэлхид өөртөө тобшолол хэхэ аалам гэжэ энэ статья бэшэгдэһэн байна. Түрэлхидэй үүргые бэе дээрээ даажа абаһан хойноо тэрэнээ наринаар, нангинаар сахиха хэрэгтэй бэшэ аал?!

Г. БАМБАРОВ,
Буряадай АССР-эй МВД-гэй ОУР-ай инспектор.

Мундуутаар долгидоо
Мухарюулжал байдаг
Байгал далаймнай
Баһаш үнинэй даа —
Туулган хүйтэн
Тооһон сагаан
Жабартай
Тулалдаһаар байна.
Дорюун эршэтэйгээр
Долгид гүйлдэжэ
ерээд.
Далайнгаа эрьеые
Дахин дахин
Даамгай хүндөөр
Дабтан нэшэнэ.
Мүшэтэ огторгой руу
Мүшэртэ үзүүрээ
Мэргэлэн шагааһан
Мүнхэ ногоон
нарһадта
Мүльһэн хуяг
Үмдэхүүлнэ.
Байгал далайн
Байжа хүрэхэлөөр,
Сагаан мүнгөөр
Сахаригтан гэнжэтэхэдэ,
Буурал хүйтэн
Бордоһотой жабар
Буряад орон
дээгүүр
Бурьян үлеэхэл.
Одоол тиихэдэ
Олон хүн зон
«Байгал далаймнай
Байба ха юм,
Ехэ хүйтэмнай
Ерэбэ даа» —
Гэжэ хэлсэхэл.

П. ЯХНОВЕЦКИИН
фотоэтюд.

Арадай аман зохёолой абдарһаа

БУХА УЛААН ШЭНЭЬЭНЭЙ ДЭРГЭДЭ

Буряад зон иимэ модые буха улаан шэнэһэн гэжэ хэлсэдэг. Нээрээ, харыт, энэ ехэ шэнэһэн хэдэн хүнэй тэбэрижэ хүрэшэгүй, буржагар, шэрүүн зузаан холтоһотой. Арбагар ехэ һалаануудтай, оройгоороо хухаршаһаншье һаа, далбагар ехэ мүшэртэй энэ модые хэды олон хүн түшэһэн байгаа хаб? Энэ дэлхэйн шэмэг болоһон, наһаа наһалһан шэнэһэн модон ямар юумэ үзөөгүйб даа! Ама хэлэтэй һаа, айхабтар һонин түүхэ хүндэ заатагүй хөөрэжэ үгэхэ һэн хаш. Һүүлшын дайнай байдал тухайшье домоглоходоо болохо һэн. Шэнэһэн модон, халуун наранда шаруулан тулижа ябахадаа, шинии энэ далбагар ехэ һүүдэртэ хэды олон хүн амараа гээшэб, хэды олон дахин шинии холтоһо түнхеэб! Шинии үдхэн мүшэр соо жэл бүри хэды олон жэжэхэн шубууд үндэгэлжэ, ажамидаралай баяр дэлхэйдэ асараа гээшэб! Хүгшэрөөд, муудаад гандана аа гү гэхэдэш, хабар бүри сэсэглээд лэ, намартаа набша намаагаа гүбеэд лэ, хэдэн зуун жэл соо ургажа һуунаш.

...Дайнай үе һэн. Энэ буха улаан шэнэһэнэй дэргэдэ бидэ-багашуул амарха, уулзаха, һанаһан байһанаа хөөрэлдэхэ дуратай һэмди. Тиихэдээ үбгэд, хүгшэдһөө дуулаһан онтохон, таабаринуудые, оньһон үгэнүүдые хэлсэхэ дуратай бэлэйбди. Энэ шэнэһэнэй хажуугаар Сэхир горхон урдадаг. Загаһа, жараахай элбэгтэй энэ горхондо халуудахадаа, шунгаад, энэл шэнэһэнэй дэргэдэ, зөөлэн зүлгэ ногоон дээрэ хэбтэхэдээ, одоол таабаринуудые хэлсэжэ мэдэхэш даа. Мүнөө зарим тэдыень һананаб:

НЭГЭДЭХИ ТААБАРИ:

Уншажа һууна,
Унзад юм гү,
Ууртай байна,
Ноён юм гү.
Будүүн байна,
Лама юм гү,
Бүмбэнүүртэй байна,
Аршаантай юм гү?

ХОЕРДОХИ ТААБАРИ:

Түрын дүрбэн түшэмэд,
Түхэриг гурбан жаса,
Жасын найман зэнги,
Захирагша хоёр бошхо.

ГУРБАДАХИ ТААБАРИ:

Болор хадын орой дээрэ
Бугын шоохой булаа хүм.
Бодожо тэрэниием
таагаа һаатнай,
Буурал мориинһоо буужа
үгэхэб,
Булган дахаяа тайлажа
үгэхэб.

ДҮРБЭДЭХИ ТААБАРИ

Шал, шол шалаангууд,
Шаларшагүй милаангууд,
Хоёр хүнэг дэрээнгүүд,
Хуушан һэеы
бэһэлүүртэй
Шантайд гэһэн гозуули,
Шабараар хэһэн
танхуули.

Эдэ таабаринуудые «мэдээгүй хүн мэнэ похор, таагаагүй хүн тад һохор». Таагаагүй һаатнай таниие худалдахаб: өөхэгүй мяхаар, үнжэгэгүй сайгаар, мухар хутагаар, модон мунсаар, үнсэггүй, һүхөөр, үзүүргүй шүбгөөр, һүбэгүй зүүгээр, һүүлэй хаядаһаар, гажаһан хайшаар, галгүй гуламтаар, гадаһанай эшээр, гашалһан һүөөр, оёоргүй тогоогоор, ооһоргүй хүнэгөөр.

Эдэ таабаринуудые хэн таахаб? Таагаагүй һаатнай— һайн мэдэнэт — юугээр худалдахабиб? Тайлбаринуудаа «Буряад үнэн» газетын редакцида эльгээгыт гэжэ гуйгдана. Мүн өөһэдынгөөшье таабаринуудые дурадхагты!

Вл. ЛУБСАНОВ.

Цыдып ЖАМБАЛОВ

ЖАРГАЛ

Хүйһэ холбоотой бэшэш
һаа,
Хүбүүгээ эхэнь үлгыдэнэ.
Хүүгэдээр өөһэдөө олонш
һаа.
Хүхинэ,
олзуурхана,
һабандана.
Үргэжэ абтаһан хүбүүхэн
Һэргэжэ нойрһоо сэлмэнэ.
Эхэнь бэшэ, ондоо хүн
Энеэбхилжэ дээрэһээнь
тонгойно.
Угжын хүхэлтэ тоонгүйхэн
Уралаа жэмын хүндэрнэ.
«Минии эхэ бэшэ»
гэнгүйхэн
Мээмэйн тобшо бэдэрнэ.
Үни шэргэһэн хүхэеэ
Үгэбэ хүбүүхэндэ эхэ.
Һүрхэйл зохид ха. хүхеэ,
Һүн гараһан мэтэ!
Ерээдүйн олон ахапарынь
Ехэл хөөршөөнэ хэбэрынь:
Мойһон харахан нюдэтэй,
Монсогор улаахан бэетэй...
Марятай булсагар
гарнуудынь,
Мяхалиг булшанта
хүлнүүдынь
Али тухай зөөлэхэн бэ,
Амталһайб гэхээр аятай
бэ!
«Нэрэ үгэе!» гэлдэнэ,
Нэрье табилдана.
арсалдана.
Жалжагар жааханиинь
һанаагаараа
«Жаргал» гэжэ ама гараа.
Өөрын хүбүүнһээ өөрэгүй,
Үхибүү тэбэреэд
байхадаа,
Энээхэн эхэнэр сэрьгөө
Һэмээхэн сэгнээ бэшэл
даа.
Һүн гараһагүй
хүхэнһөөнь...
Гүн сэдьхэлынь
доһолно.
Нюдэнһөөнь дуһал
дуһална,
Хүхэнһөөнь хүбүүхэн
һамаар...
Хүн мүнхэ бэшэ гэжэ
үш...
Хүбүүхэн хаанаһаа
мэдэхэб да...
Түрэһэн эхэнь наһа
барашо...
Түбэгтэйл даа, гайтайл
даа.
Тулга муутай болоходонь,
Туһалха дүнгэхэ
байһанда...
Шэнэ эхэ бүтүүхэн
Сэдьхэлһээ уяран
оролдо...
«Дүүтэй болообдн!»
гэлдэ...
Дүүрэн үхибүүд
дүүе...
Элдэб нааданхай бэлдэ...
Эндэһээнш, тэндэһээнш
үлыллэ...
Үлгы хүдэлгөөдшье абан
Үһыень эльбээдшье үзэн
Түнтүүень таалаадшье
туршан
Үмдыень һэлгүүлээдшье
үгэ...
...Жаргал хүбүүхэн
уданги...
Жалжагар жаахаанай үлг...
со...
Зүүдэндээ юушьеб
дурданга...
Зүд зохидоор
хурхиршо...
Намцуу аалин, шэмээгүй...
Намнасалдаан,
хашхаралдаапшьегү...
Үхибүүд үни-үйлсэдэ,
Хүхижэ дуулалдажа
сада...
Зүгөөр, үри хүүгэдтэ
садаагү...
Үгөөр даруу эхэ
һабанда...
Үлгын хажууһаа
холодоогү...
Өөрөө нарайлаад
байһандал...

АЛТАН ТҮРЭ ДЭЭРЭ

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг үбгэ һамган хоёр Балдаевтанай — Лазарь Иванович Татьяна Семёновна хоёрой түрын үнгэрһөөр юһэн жэл болошобо. Тэдэнэр гэрлэһээр 50 жэл болообди гэжэ 1967 ондо алтан түрэ хэһэн юм. Тэрэ түрэдөө бэлэдхэл хэхэдээ, мэдээжэ эрдэмтэн Сергей Петрович Балдаевай суглуулһан аман зохёолой гурбан боти нэгэ хүндэ үгэжэ, энээн сооһоо таараха дуу оложо, түрэ дээрэ дуулахыень гуйба. Тэрэнь зүбшөөжэ, иимэ дуу дуулаа һэн.

Нуурын уһанай
дулаанда
Нугаһан шубуун ерэнхэй.
Нютагай танай баянда
Айлшадан ерэхэ мүнхэ.
Уһанай танай дулаанда
Утагалжан шубуун
ерэнхэй.
Урагай танай баянда
Урагай ерэхэ мүнхэ.

Найрта хабаадагша нэгэ хүн тэрэ дууень даншье зүбшөөгөөгүй, иигэжэ дуулаба:

Хабартаа хагдаар
дутанагүйш,
Халюухан дэлхэйдээ
баяртайт.
Ханяар хэзээшье
дутанагүйш,
Хаврата эхэдээ баяртайт.
Үбэлдөө үбһөөр
дутанагүйш,
Үргэн дэлхэйдээ
баяртайт.
Үедөө үетэнөөр
дутанагүйш,
Эсэгэ үбгэдтөө баяртайт.

Татьяна Семёновнагай баабайн үеэлэ, ная хүрэжэ ябаһан Екатерина Никитична Миронова (басаган ...гынь Павлова) иигэжэ дуу...ба:

Үбэлдөө ябаһан
харгыдатнай
Үбһэн ургажа һалбарба,
Үедөө ябаһан
жаргалдатнай
Үхибүүдтнай үдэжэ
шууяба.
Нажартаа ябаһан
харгыдатнай
Набшаһан ургажа
һалбарба.
Наһандаа ябаһан
жаргалдатнай
Аша гушануудтнай үдэжэ
шууяба.

Зай, энэ гурбан ду... ямарынь алтан түрэ д... дуулахада таарамжатайб г...жэ асуунаб.

С. СКОЛЬЖИКОВ.

ЗАЛУУ БЭРИИН ДУУН

Харашни тарган,
Харгын замаар ябаарай,
Харнин газар хатуухан,
Хатуу шанга ябаарай.
Хүлэгшни тарган,
Хүтэлиин замаар ябаарай.
Хүнэй газар хатуухан,
Хатуу шанга ябаарай.
* * *
Хүйтэншье байбуун
Хүнды нютаг санагдаха.
Хүндэтэйшье байбуун
Аба эжы санагдаха.
Жабартайшье байбуун
Жалга нютаг санагдаха.
Жаргалтайшье байбуун
Аба, эжы санагдаха.

УУСЫН ДУУН

Үндэр борын галдяанда,
абгаймни,
Үбһэн ногоон хиисэнэ.
Нарин борын галдяанда,
абгаймни,
Набша ногоон хиисэнэ.
Аятай шог зугаагаа,
абгаймни,
Тандаа гэжэ айладхая.
* * *
Адуунайнгаа ерэхэдэ,
абгаймни,
Хазаар ногто бэлдээрэй.
Айлшадайнгаа ерэхэдэ,
абгаймни,
Танхын сэнжэ бэлдээрэй.
Хонинойнгоо ерэхэдэ,
абгаймни,
Хорёо хашаагаа бэлдээрэй.
Холын айлшанда,
абгаймни,
Домбын сэнжэ бэлдээрэй.

С. П. БАЛДАЕВАЙ
суглуулбариһаа.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй XXV съездые угтуулан»—суглуулбари. Мүрысөөндэ хабаадагшын хөөрөөн. БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд. ВДНХ-гай тогтоол. **Хоёрдохи хуудаһанда.** «Партиин XXV съездэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектые зүбшэн хэлсэнэбди»—тусхай хуудаһан. **Гурбадахи хуудаһанда.** Хилын саанаһаа. Мүрысэ...дэг хүршэнэрэймнай ажа... хэрэгүүд, ажабайдал ту... хөөрэһэн материалнууд. «Ма...най хани барисаан эбдэршэ...гүй бата»—СССР-эй Наука...нуудай академиин Сибириин отделениин Буряадай фил...алай ниитын эрдэмэй инсти...тудай директор Д. Лубсан...вай статья. «Хэблэлэй эдэб...хитэдтэ шагнал барюулагдаба» А. Андохиновой корреспонденци. **Дүрбэдэхи хуудаһанда.** Субботын үдэрэй тусхай хуудаһан.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.30—«Директор»—уран һайханай фильм (1-дэхи сери, үнгэтэ). 12.00 — Шэнэ һонин. 12.10—Мультфильмнүүд харуулагдаха. «Шог зугаа» ба «Бидэнэр Кляксые бэдэрнэбди» (үнгэтэ). 12.40—Забһарлалга. 12.50—«Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга. 13.20—«Таанадта, түрэлхидтэ». 13.50—«Һайн эд бараа элбэгээр гаргаха». 14.20—«Хүгжэмэй календарь». С. Я. Лемешев. 14.50—«Элүүр энхэ байлга» (үнгэтэ). 15.20—Эстрадын концерт. «Хүгжэмэй серпантин» (үнгэтэ). 17.15—«Хани харилсаан»—тележурнал (үнгэтэ). 17.45—«Циркын арена дээрэ». «США-гай цирк» (үнгэтэ). 18.30—«Время». 19.00 — Забһарлалга. 19.10—Фигурна һолжоролгоор Европын чемпионат. Спортын хата... (үнгэтэ). 21.00—Шэнэ һонин. 21.15—«ЦТ-гай экранда түрүүшынхеэ». «Напрасные огорчения» — уран һайханай фильм. 22.35—РСФСР-эй арадай артист Ю. Мазуркын концерт. 23.20—Забһарлалга. 23.30—«Совет Росси» гэһэн уран зурагай республикын табадахи выставкэ». Гоё шэмэглэлгын искусство» (үнгэтэ). 24.00—«Время». 00.30 — Хонкейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Ригэ)—Сибирь.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

АМА АЛДАХАДА, ДЭМЫ

Агбан Аюр хоёр ээлжээтэ амаралтынгаа үедэ хүбшэ тайга гаража, хушын һамар һайса сохёод, богонихон болзор соо бараг һайн олзотой болоһондоо бахархан, үдэшынгөө эдеэ шанаад, амтархан эдеэлжэ һуубад. Сохиһон һамараа хаана, ямар сэнтэйгээр худалдаха тухайгаа шашалдан һууха зуураа, һаяар лэ хармаан соогоо хүбхэгэр зузаан мүнгэтэй болохо байһан тухайгаа бодомжолжо, бүтүүхэн доро дороо һаналнуудаа мухарюулна ха. Тиихэ зуураа хатуу харын охиндо һайса сохигдоһон тэрэ хоёр залуу наһанайнгаа ябадал тухай хөөрэлдэжэ эхилээ.

Тарган томо бэетэй Аюрынь түүдэгэй галда юм гү, али архиин халуунда юм гү, мэдэхын аргагүй, хамсыгаа дээрэ хүрэтэр шуужа, шулһээ һайран, иигэжэ хөөрэбэ:

— Бишни залуу ябахадаа нилээд лэ бараг байһан хүм. Минии шни нюдаргада дайралдаһан хүнэй хүбүүд хүл дээрээ тогтоогүй юм. Нэгэтэ Доодо-Гол айлшалжа ошобо гээшэб. Тэндэ үдэшын наадanай болохо үедэ сэбэр һайхан Янжима гэдэг басагыень һугадаад, ядагар хүн ябажа байбаб. Тиигэжэ байтарни, тэрэ нютагай гуша-дүшэн хүбүүд басагаяа хармалһан шэнгеэр хэдэн тээһээмни тойроод ерэбэл даа. Ямар нүхэртэй болоо юм ааб гэжэ Янжимые харана аа гү гэһэмни, тэдэмни энгэр захаһаам энгэрдэжэ, намайе һэе орогүйгөөр сохихоёо һанабал даа. Юу хэлээбши даа! Эгсэ эрьелдээд табижархин гэхэдэмни, нэгэ хүбүүниинь шарбажа унахадаа, 5—6 хүбүүдые дараад унашоо. Хоёр-гурба шаахадаа, бишни самсаал харгы гаргажа байгааб. Юрэдөө, сэхыень хэлэхэдэ, хоёр мори оруулһан тэргын хойноһоо татахадамни, тэндэ жүдхэһэн эмнигүүд инсагаалжа байгаад собхордоод бэлэй. Ганса гараймни хүшые тэдэнэр булижа шададаггүй һэн...

...Эгээл Аюр гэгшын иигэжэ хөөрэжэ һуутар, отогой үүдэндэ хэдэн хүнүүд харагдаадхиба. Тэдэнэй нэгэниинь иигэжэ һүхирбэ:

— Таанад эндэ юу хэжэ һуунабта?! Браконьернүүд гүт? Гараа үргэгты!—гэжэ тэдэнэй нэгэн хашхарба.

Эгээл энэ үедэ тэндэ хөөрэжэ һууһан Аюр хүбүүмнай томо нюдаргаараа газар тулан, һуга харайн бодобо. Хүн амитанай зэбүүрхэмээр иигэжэ хашхараад, гүйжэ гарашаба.

— Агбан, бэеэ абарыш, эдэшни тонуулшад!

Уданшьегүй Агбан нүхэрынь эдэ хүбүүдээр үгээ ойлголсоод, браконьернүүд бэшэ, һамар сохёошод байһан тухайгаа мэдүүлбэ. Нэгэ хэды саг болоһон хойно Аюр нүхэрынь отогой үүдээр шагаагаад:

— Тэдэшни хаанаб?—гэжэ шэшэрһэн хоолойгоор асууба.

Тиихэдэнь Агбаниинь урдаһаань даруухан иигэжэ харюусаа һэн гэдэг:

— Эдэшни тонуулшад бэшэ, хиналтын гэшүүд. Нюдаргыншни амтые үзэхэгүй даа.

Д. ДАМБИЕВ.